

Kandidatuppsats i
företagsekonomi
Januari 2004

Koncerninterna vinstöverföringar

- finns det någon strategi?

Handledare:
Sven-Olof Yrjö Collin

Författare:
Martin Persson
Anna Röjbro
Maria Wulff

Förord

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till alla de personer som hjälpt oss att genomföra denna uppsats. Främst vill vi tacka de personer som ställt upp på intervjuer, Lennart Phil VD på Bong Ljungdahl AB och Leif Gustafsson ekonomichef på Nibe Industrier AB.

Vi vill även rikta ett särskilt tack till Docent Sven-Olof Yrjö Collin som handlett denna uppsats.

Kristianstad 7 Januari 2003

Martin Persson

Anna Röjbro

Maria Wulff

Abstract

The purpose of our essay is to find out if there are any strategies for profit transactions in a group. To realise our purpose we conducted two case studies with interviews. But we can not draw any general conclusions.

To conduct the research we had to build a theory. In this theory we found motives to do profit transactions and how to do it. We also thought that there had to be some conflicts between the motives and the manager's interests.

In our analysis we found that financing the dividend was a strong reason to make profit transactions between companies in the group. But this can depend on that the companies in our cases are holdingcompanies. They do not have any production of their own, their task is just to own stocks in other production companies. We also found that the legal structure of the group could be an important factor to make profit transactions between countries easier. In the theory we thought that tax planning could be a motive to do profit transactions to minimize taxes. In one case they wanted to minimize taxes. This depends on the fact that some companies in the group did very well and had to pay corporate taxes, despite the whole group did not do so well.

Our conclusions from these cases are that the corporations strategy with profit transactions primary is to finance the dividend to the shareholders.

Sammanfattning

Syftet med vår uppsats var att ta reda på om det finns några strategier för vinstöverföringar i koncerner. För att realisera vårt syfte genomförde vi två fallstudier, en hos Bong Ljungdahl och en hos Nibe Industrier. Att vi valde just dessa bolagen beror på att de dels ligger bra till geografiskt och dels för att de har vinstrika perioder bakom sig.

För att kunna genomföra undersökningen började vi med att ta fram en teori. I denna tog vi fram vissa verktyg, motiv och konflikter som vi trodde hade med vinstöverföringar att göra. Verktygen är koncernbidrag, aktieutdelning, aktieägartillskott, pant/borgen, lån/internränta, internpriser eller royalty. De motiv vi lyfte fram var skattemotiv, utdelningsmotiv, god ställning i moderbolaget, investeringsmotiv, finansieringsmotiv samt behovsmotiv. Konflikterna som vi presenterade var mellan aktieägare och koncernledningen, mellan kapitalallokering och skattemotivet, konflikter mellan dotterbolag samt konflikter med andra intressenter. Utifrån teorin skapade vi sedan frågor som skulle ställas till de personer som intervjuades på Bong Ljungdahl och Nibe Industrier. I analysen kom vi fram till att utdelning är det främsta motivet till vinstöverföringar i båda fallen. De verktyg som oftast används för att finansiera utdelningen är koncernbidrag och aktieutdelning. Under intervjuerna har vi även fått fram två nya verktyg, bonus och struktur samt ett nytt motiv, valutamotivet. Det framkom även att inga av våra konflikter förekom i någon av koncernerna.

I slutsatserna kom vi fram till att alla motiv utom investerings- och behovsmotiven förkom i båda eller någon av koncernerna. De verktyg som förekommer är koncernbidrag och aktieutdelning men man försöker även att använda sig av internpriser, internränta och leasing i Bong Ljungdahl. Vi kom även fram till att konfliktrisken borde vara större i Bong Ljungdahl än i Nibe Industrier, även om det inte är säkert att just de konflikter som vi lyft fram i teorin förekommer.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	7
1.1 BAKGRUND.....	7
1.2 SYFTE.....	8
1.3 DISPOSITION.....	9
2 VETENSKAPLIG METOD	10
2.1 UPPSATSENS METOD.....	10
2.2 KAPITELSAMMANFATTNING.....	111
3 TEORI	122
3.1 KONCERN.....	122
3.1.1 Moderbolagets funktion i en koncern.....	133
3.1.2 Koncernen som rättslig- och ekonomisk enhet.....	133
3.2 VERKTYG FÖR VINSTÖVERFÖRINGAR.....	155
3.2.1 Koncernbidrag.....	155
3.2.1.1 Koncernbidragsregeln.....	15
3.2.1.2 Dolda vinstöverföringar.....	16
3.2.2 Aktieutdelning.....	166
3.2.3 Aktieägartillskott.....	177
3.2.4 Pant och borgen.....	177
3.2.5 Lån och internränta.....	188
3.2.6 Internpriser.....	188
3.2.7 Royalty.....	199
3.3 MOTIV FÖR VINSTÖVERFÖRINGAR.....	199
3.3.1 Skattemotivet.....	199
3.3.2 Utdelningsmotivet.....	20
3.3.2.1 Olika synsätt på aktieutdelning.....	201
3.3.2.2 Skatter.....	211
3.3.2.3 Klienteffekten.....	211
3.3.2.4 Signaleffekten.....	222
3.3.2.5 Utdelningspolicy.....	222
3.3.2.6 Finansiering av aktieutdelning.....	233
3.3.3 God ställning i moderbolaget.....	233
3.3.4 Investeringsmotivet.....	244
3.3.5 Finansieringsmotivet.....	255
3.3.5.1 Internbank.....	256
3.3.6 Behovsmotivet.....	266
3.4 KONFLIKTER.....	267
3.4.1 Konflikten aktieägare och koncernledningen.....	267
3.4.2 Konflikten mellan skattemotivet och aktieägare.....	288
3.4.3 Konflikten kapitalallokering och skattemotivet.....	288
3.4.4 Konflikter mellan dotterbolag.....	299
3.4.4.1 Dotterbolaget som agent.....	299
3.4.5 Konflikter med andra intressenter.....	30
3.5 KAPITELSAMMANFATTNING.....	311
4 EMPIRISK METOD	334
4.1 UNDERSÖKNINGENS METOD.....	334
4.2 INTERVJU SOM DATAINSAMLINGSMETOD.....	334
4.3 OPERATIONALISERING.....	345
4.4 INTERVJUER.....	345
4.5 URVAL.....	367
4.6 KAPITELSAMMANFATTNING.....	378
5 PRESENTATION AV FÖRETAGEN	389
5.1 BONG LJUNGDAHL.....	389

5.2 NIBE INDUSTRIER	40
5.3 KAPITELSAMMANFATTNING	401
6 ANALYS	412
6.1 ANALYS AV MOTIVEN	412
6.1.1 Skattemotivet	412
6.1.1.1 Skattemotivet i fallen	412
6.1.2 Utdelningsmotivet	434
6.1.2.1 Utdelningsmotivet i fallen	445
6.1.3 God ställning i moderbolaget	467
6.1.3.1 Moderbolagets ställning i fallen	467
6.1.4 Investeringsmotivet	467
6.1.4.1 Investeringsmotivet i fallet	478
6.1.5 Finansieringsmotivet	478
6.1.5.1 Finansieringsmotivet i fallen	479
6.1.6 Valutakursmotivet	501
6.1.6.1 Valutakursmotivet i fallen	512
6.2 ANALYS AV VERKTYG	512
6.2.1 Koncernbidrag	512
6.2.1.1 Koncernbidrag i fallen	512
6.2.2 Lån och internränta	523
6.2.2.1 Lån och internränta i fallen	523
6.2.3 Internpriser	534
6.2.3.1 Internpriser i fallen	545
6.2.4 Struktur	556
6.2.4.1 Struktur i fallen	556
6.2.5 Bonus	578
6.2.5.1 Bonus i fallen	589
6.3 ANALYS AV KONFLIKTER	589
6.3.1 Konflikter mellan bolagen i fallen	589
6.4 ANALYS AV BONG LJUNGDAHL	601
6.5 ANALYS AV NIBE INDUSTRIER	612
6.6 KAPITELSAMMANFATTNING	623
7 SLUTSATSER	645
7.1 SLUTSATS	645
7.2 BIDRAG	689
7.3 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	70
7.4 KAPITELSAMMANFATTNING	70

Referenslista

Appendix:

Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Bilaga 4

1

Inledning

I detta kapitel presenteras bakgrund, problemformulering, syfte och disposition för uppsatsen.

1.1 Bakgrund

De svenska bolagen började under 60- och 70-talet att divisionalisera sin verksamhet till enskilda enheter, divisionerna fick därmed en större frihet att fatta egna beslut (Sjöholm, 1994). Tanken var att divisionerna skulle ha ansvar för den operativa verksamheten och att ledningen skulle ansvara för den strategiska (Södergren, 1992). På detta sätt skulle bolagen kunna bli mer effektiva. I början av 80-talet började de stora svenska bolagen att göra de olika divisionerna till enskilda bolag, vilket var ett led i att göra dem mer självständiga med ett utökat ansvar. Det enskilda bolaget skulle nu ansvara för både den operativa verksamheten samt den strategiska. Detta fenomen fick namnet bolagisering (Sjöholm, 1994).

Koncernerna bildas inte enbart av den egna bolagiseringen utan även av att nya företag förvärvas och blir dotterbolag. Motiven bakom koncernbildningen är bland annat att uppnå stordriftsfördelar eller att snabbt komma över marknadsandelar. Koncernstrukturerna har därmed blivit väldigt komplexa och invecklade med moderbolag och dotterbolag i flera led (Kedner, 2000).

I samma takt som koncernen växer ökar även transaktionerna mellan bolagen. Koncernen fungerar som en ekonomisk enhet och man har med stöd i lagstiftningen möjlighet att överföra likvida medel mellan bolagen, dock inom vissa gränser. Bolagen köper och säljer både varor och tjänster internt inom koncernen och gör på detta sätt direkta överföringar av likvida

medel. Strömmarna av de likvida medlen inom koncernen kan därför bli väldigt omfattande.

De likvida medlen kan överföras mellan bolagen både genom öppna och dolda transaktioner med hjälp av olika verktyg. Öppna transaktioner är sådana som syns direkt i redovisningen medan dolda är inbakade i andra redovisningsposter som till exempel försäljningspriser och räntor.

Vad är det då egentligen som styr vinstöverföringar i koncernen? Vi tror att det är vissa motiv som styr var koncernledningen placerar vinstmedlen.

Motiven tillsammans med olika intressenter till koncernen kan ge upphov till konflikter. Detta genom att olika parter har olika intressen av hur bolagens medel fördelas. Ett exempel på detta är att aktieägarna vill att pengarna ska investeras i ett riskprojekt medan koncernledningen vill utjämna resultatet för att minimera skatten. Ledningens uppgift blir att hitta en balans mellan olika parter intressen samtidigt som bolaget måste ha en långsiktig strategi för fortsatt verksamhet. Det är inte alltid som ledningen har den största makten utan det är de dominanta ägarna som indirekt bestämmer. Konflikter mellan dotterbolagen kan uppkomma när moderbolaget bestämmer vilken internprissättning som ska råda. Moderbolaget styr på detta sätt var i koncernen som vinsterna ska uppkomma.

Vår problemformulering är utifrån denna bakgrund: ”Finns det några strategier till vinstöverföringarna i koncerner och vilka är de i så fall?”

1.2 Syfte

Mot denna bakgrund har vi funnit det intressant att undersöka om det finns några strategier som styr vinstöverföringarna i en koncern eller om det är tillfälligheter som avgör. Vår målsättning är att undersöka hur företagsledningen i moderbolaget tänker när de fördelar kapital.

1.3 Disposition

I kapitel 2 kommer vi att behandla den vetenskapliga metod som ligger till grund för uppsatsen. Här tas upp att vi utformat en teori samt att vi ska genomföra två fallstudier.

Kapitel 3 tar upp den teori som vi utvecklat och som ligger till grund för det vi ska undersöka i vår uppsats. Vi redogör för olika motiv som kan finnas vid vinstöverföringar samt de verktyg som kan användas för detta. Avslutningsvis behandlas de konflikter som kan uppstå mellan olika intressenter och motiv.

I kapitel 4 behandlar vi uppsatsens empiriska metod. Vi tar här upp hur vi har operationaliserat syftet samt den sekundär- och primärdata som vi använt oss av. Här följer även en redogörelse över det urval vi gjort för vår uppsats.

I kapitel 5 presenterar vi de företag vi intervjuat, Bong Ljungdahl och Nibe Industrier.

Kapitel 6 består av en analys av våra intervjuer. Vi redogör för hur bolagen tänker när de ska flytta vinstmedel mellan bolagen i respektive koncern. Vi gör också en viss jämförelse med den teori som finns i kapitel 3.

Kapitel 7 tar upp de slutsatser som vi dragit utifrån analysen om koncernernas strategier för vinstöverföringar. Vi kommer även att ge förslag till fortsatt forskning.

2

Vetenskaplig metod

I detta kapitel redogörs för uppsatsens vetenskapliga metod. Här tas upp att vi utformat en teori utifrån befintlig litteratur och vår egen kunskap. Teorin ska vi sedan testa genom fallstudier.

2.1 Uppsatsens metod

Syftet med vår uppsats är att undersöka om det finns någon strategi för koncerninterna vinstöverföringar. Med hjälp av vår egen kunskap och litteratur kring ämnet har vi skapat en teori som beskriver vad vi tror koncerninterna vinstöverföringar kan bero på.

Vi har valt att arbeta utifrån en deduktiv ansats eftersom vi inte har den kunskapen om ämnet att vi skulle kunna börja med en observation för att sedan gå tillbaka till teorin. Att vi väljer en deduktiv ansats innebär att vi ska försöka göra en logisk och tankemässig slutledning där vi ska förklara hur de koncerner vi observerat resonerar när de gör sina koncerninterna vinstöverföringar (Lundahl & Skärvard, 1999).

Utarbetade teorier om strategier för vinstöverföringar finns i princip inte, detta gör att vi själva med hjälp av tidigare kunskap och den lilla litteratur vi hittat har fått skapa en egen teori om hur vi tror verkligheten ser ut. Detta innebär att vår teori är svag. Det vi sedan får fram i vår observation ska vi jämföra med vår teori för att se om de överrensstämmer. Om det finns en överrensstämmelse mellan vår teori och observationerna kan vi tolka det som ett tecken på att teorin stämmer, vi kan dock inte dra några generella slutsatser eftersom vi endast genomför två observationer. Fördelen med att vi använder oss av fallstudier är att vi kan finna samband som inte framkommit i teorin. Observationen kommer att inriktas på de verktyg,

motiv och konflikter som vi känner till, men genom fallstudien är det också möjligt att finna nya variabler. Detta kan då bli som en induktiv ansats.

Eftersom det, som vi tidigare nämnt, finns lite litteratur om ämnet är vår teori svag och osäker. På grund av den osäkra teorin har det också varit svårt att operationalisera den, men efter att ha resonerat fram och tillbaka har vi kommit fram till att fallstudier är det bästa sättet att försöka ta reda på hur strategierna för vinstöverföringar ser ut i koncernbolag. Vi har skapat en egen teori om vad som styr men det är inte säkert att denna stämmer överens med verkligheten. Därför är vi även öppna för ny kunskap. Med hjälp av vår teori som vi skapat ska vi beskriva och förklara strategierna för vinstöverföringar i koncerner, men det är inte säkert att vi uppnår någon förståelse.

2.2 Kapitelsammanfattning

Utifrån litteratur och vår egen kunskap har vi utformat en teori om vinstöverföringar i koncerner. Denna teori ska vi testa genom att genomföra två fallstudier. Fördelen med att vi använder oss av fallstudier är att vi kan få fram nya variabler som inte framkommit i teorin.

3

Teori

I detta kapitel tar vi upp den teori som vi har utvecklat och som ligger till grund för uppsatsen. Vi redogör för olika motiv som kan finnas vid vinstöverföringar samt de verktyg som kan användas för att genomföra detta. Till slut behandlas de konflikter som kan uppstå mellan olika intressenter och motiv.

3.1 Koncern

Det finns flera anledningar till varför man bildar en koncern, till exempel för att uppnå stordriftsfördelar, genom längre tillverkningsserier kan man på grund av lägre styckkostnader göra besparingar (Eriksson, 2002). Förvärv av andra bolag kan också ge upphov till synergieffekter då man samordnar de administrativa enheterna till exempel inköp och marknadsföring. Koncerner bildas också genom att ett bolag förvärvar ett annat bolag i syfte att snabbt komma över marknadsandelar (Heinestam, 2000). Men koncerner kan också bildas för att bolaget ska kunna komma närmare marknaden och kunderna. Till exempel kan bolaget bilda försäljningsbolag som ansvarar för ett visst geografiskt område och därmed komma närmare marknaden (Kedner, 2000). Vidare kan man genom större inköpskvantiteter uppnå lägre anskaffningskostnad per enhet. Ytterligare en anledning till att bilda koncerner är möjligheten att överföra kunskande inom koncernen. Ett företag med en speciell kunskap kan ”delge” ett annat företag sina rön (Olive och Ekström, 1990).

En koncernbildning möjliggör också riskavgränsning. Detta innebär att man väljer att bedriva särskilt riskabla projekt i ett nybildat dotterbolag i aktiebolagsform. På detta sätt begränsas den eventuella förlusten till det satsade aktiekapitalet (Eriksson, 2002).

3.1.1 Moderbolagets funktion i en koncern

Moderbolagets funktion kan vara olika beroende på hur koncernen är uppbyggd. Man skiljer mellan rörelsedrivande moderbolag, holdingbolag och investmentbolag.

Ett rörelsedrivande moderbolag har två uppgifter, dels driva den egna rörelsen samt inneha aktier eller andelar i dotterbolaget. En koncern som denna har ofta kommit till genom att moderbolaget expanderat för att sammanföra bolag som verksamhetsmässigt ligger nära varandra (Heinestam, 2000). Motiven bakom expansionen ligger främst i att skapa stordriftsfördelar genom synergieffekter, till exempel samordnad inköpsavdelning och marknadsavdelning. Men det finns också moderbolag som innehar dotterbolag inom många olika verksamhetsgrenar, dessa kallas företagskonglomerat (Kedner, 2000).

Ett holdingbolag har ingen egen rörelse utan har som uppgift att inneha aktier och andelar i dotterbolagen. Syftet med holdingbolaget är att utöva ledning och kontroll över dotterbolagen samt förmedla samarbete mellan bolagen (Heinestam, 2000).

Investmentbolagets uppgift är att erbjuda sina ägare, genom ett välfördelat värdepappersinnehav, en god riskspridning på det satsade kapitalet. För att ha en god riskspridning är innehavet ofta fördelat inom många olika branscher (Kedner, 2000).

3.1.2 Koncernen som rättslig- och ekonomisk enhet

Det finns ingen speciell lag som direkt reglerar koncerner utan de behandlas både i ABL och ÅRL.

En koncern uppstår då ett företag äger aktier eller andelar i en annan juridisk person och därmed innehar mer än femtio procent av rösterna. Företaget som äger aktierna eller andelarna kallas moderbolag och det ägda företaget dotterbolag.

Ett koncernförhållande kan uppstå på fyra olika sätt enligt ABL 1:5. Det första sättet är då moderbolaget direkt förfogar över mer än femtio procent av rösterna. Det andra sättet är då moderbolaget äger aktier och genom avtal med andra ägare förfogar över mer än femtio procent av rösterna. Det tredje sättet är då moderbolaget har rätt att utse och avsätta mer än hälften av styrelseledamöterna. Det fjärde sättet är då moderbolaget genom avtal eller förordning i bolagsordningen har rätt att utöva ett bestämmande inflytande.

En koncern kan uppkomma genom att moderbolaget bildar ett eget dotterbolag till exempel för att satsa inom en ny verksamhetsgren. Det vanligaste sättet är dock att moderbolag förvärvar ett dotterbolag (Eriksson, 2002).

En koncern är skyldig att upprätta koncernredovisning enligt ÅRL 7:1, vilken ska bestå av koncernbalansräkning, koncernresultaträkning, noter och förvaltningsberättelse. Meningen är att koncernredovisningen ska spegla hela koncernens resultat.

En koncern kan bestå av olika typer av juridiska personer, aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar. De olika typerna av de juridiska personerna regleras var för sig i lagen.

När ett bolag blivit dotterbolag är det fortfarande en självständig juridisk person med ett eget styrande organ. Moderbolaget har sedan möjlighet att tillsätta styrelsen i dotterbolaget och styr därmed indirekt bolaget. Som styrelseledamot i ett dotterbolag ska man inte alltid följa moderbolagets direktiv eftersom man som ledamot ansvarar personligen för att bolaget drivs enligt lagen.

I en koncern betraktas varje juridisk person för sig som ett skattesubjekt. Dock finns möjligheter att skjuta skatten mellan bolagen genom olika typer av vinstöverföringar. Även kapitaltransaktioner i form av lån mellan koncernbolagen förekommer.

3.2 Verktyg för vinstöverföringar

3.2.1 Koncernbidrag

Koncernbidrag är ett sätt för företag inom samma koncern att, under vissa förutsättningar, vederlagsfritt överföra pengar mellan varandra för att bland annat utjämna resultatskillnader. Ett koncernbidrag är skattemässigt avdragsgillt hos givaren och skattepliktigt för mottagaren (Lodin, 2003). Detta med anledning av att det inte ska vara mindre fördelaktigt att vara en koncern där verksamheten är uppdelad i flera olika företag istället för att driva all verksamhet i ett enda företag. Det är dock endast aktiebolag och ekonomiska föreningar som förbehållits avdragsrätten vid beskattning, medan enskilda näringsidkare och handelsbolag inte fått samma förmån.

De tre vanligaste sätten att redovisa koncernbidrag är:

- I det givande bolaget bokförs hela beloppet som en kostnad och i det mottagande bolaget bokförs hela beloppet som en intäkt.
- I det givande bolaget bokförs nettobeloppet som en kostnad och i det mottagande bolaget bokförs nettobeloppet som en intäkt medan skatteeffekten av koncernbidraget bokförs direkt mot eget kapital.
- Koncernbidraget bokförs endast över balansräkningen.

3.2.1.1 Koncernbidragsregeln

Regeln om koncernbidrag återfinns i 35 kap IL. För att utnyttja denna möjlighet krävs att ett antal kriterier är uppfyllda. Om företagen uppfyller dessa krav finns det inte några regler i skatterätten som begränsar storleken på bidraget. De kriterier som ska vara uppfyllda är:

- Ägaren ska vara ett svenskt aktiebolag, ekonomisk förening, svensk sparbank eller ett ömsesidigt skadeförsäkringsbolag.
- Ägarandelen måste vara mer än 90 % av aktierna, dock krävs det inte 90% av röstetalet.
- Mottagaren måste vara svenskt aktiebolag eller svensk ekonomisk förening.
- Varken givare eller mottagare får vara bostadsföretag eller investmentföretag
- Bidraget måste redovisas öppet vid samma års taxering av såväl givare som mottagare.
- Dotterföretaget måste ha varit helägt hela året.

Det är när dessa kriterier för de öppna koncernbidragen inte går att uppfylla som risken uppkommer att företagen istället försöker åstadkomma samma resultat med hjälp av dolda koncernbidrag.

3.2.1.2 Dolda vinstöverföringar

Precis som det öppna koncernbidraget har en dold vinstöverföring mellan två koncernbolag, i första hand, till syfte att utjämna resultatet mellan koncernbolagen och på så sätt minska den totala skattebelastningen på koncernen. Användningen av dolda vinstöverföringar kan antas vara vanlig när det inte är möjligt för koncernbolagen att använda sig av det öppna koncernbidraget, det vill säga när man inte uppfyller kraven i lagen. En dold vinstöverföring kan ske på många vis, till exempel genom under- och överprissättning. En annan situation är när ett aktiebolag ger lån till ett annat bolag och avtalar om en ränta som inte är marknadsmässig.

3.2.2 Aktieutdelning

Storleken på företagets utdelning till aktieägarna regleras i ABL 12 kap. Moderbolagets utdelning regleras i ABL 12:2 1 st. Vinstutdelning i moderbolaget får inte överstiga vad som i fastställd koncernbalansräkning för det senaste räkenskapsåret redovisas som koncernens nettovinst för året,

dess balanserade vinst och fria fonder. Man får inte heller dela ut mer än vad som är utdelningsbar vinst enligt moderbolagets egen balansräkning.

Även om kriterierna ovan är uppfyllda får inte utdelning ske med så stort belopp att den med hänsyn till bolagets eller koncernens konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärssed. Detta kallas för den generella försiktighetsprincipen och tas upp i ABL 12:2 2 st.

3.2.3 Aktieägartillskott

Aktieägartillskott kan ges av aktieägarna för att stärka bolagets finansiella ställning. Ofta sker detta när bolaget har ekonomiska problem och kan bli skyldigt att träda i likvidation eller gå i konkurs.

Aktieägartillskott finns i två former, ovillkorligt och villkorligt. Det ovillkorliga aktieägartillskottet ska inte återbetalas medan aktieägaren vid ett villkorligt tillskott förbehåller sig rätten till återbetalning eller annan gottgörelse. Återbetalning måste ligga inom ramen för utdelningsbara medel enligt ABL 12:2 1 st samt inte ske i strid med den allmänna försiktighetsregeln i paragrafens sista stycke. Även andra än aktieägarna kan ge tillskott till bolaget. Exempel på detta är en långivare som avstår från en fordran vilket indirekt ökar bolagets egna kapital.

3.2.4 Pant och borgen

Ibland händer det att ett bolag i koncernen går i borgen eller ställer pant för ett annat bolag i koncernen utan att själv ha något intresse av affären, detta kallas för vederlagsfri säkerhet. Den här säkerheten bör bokföras så att det klart framgår att den villkorligt tar fritt eget kapital hos bolaget i anspråk så länge den är giltig. Infrias säkerheten innebär det direkt en koncernintern vinstöverföring (Kedner, 1990).

3.2.5 Lån och internränta

Lån mellan bolag i koncerner förekommer och är enligt 12:7 2 st ABL tillåtet. Underlåter man däremot att ta ut ränta på lånet eller om man tar ut för hög ränta bedöms det som otillåten vinstöverföring enligt svensk rätt. Det finns ingen lagregel på hur stor räntan ska vara utan man får göra en bedömning från fall till fall. Räntan bör vara marknadsmässig, det vill säga motsvara den ränta man hade fått betala till en extern långivare. Denna regel kallas armlängdsprincipen och regleras i 14 kap 19 § IL.

För internationella koncerner spelar koncerninterna lån en viktig roll vid finansieringen av utländska dotterbolag. Detta leder ofta till dels en lägre skattekostnad i jämförelse med finansiering genom aktiekapital och dels öppnas möjligheten till vinstöverföringar räntevägen (Arvidsson, 1990).

Vid lån från dotterbolag till moderbolag kan problem uppstå. Detta sker om moderbolaget inte har andra tillgångar än aktierna i dotterbolaget, detta betraktas då som förtäckt vinstutdelning till den del lånet överstiger utdelningsbart belopp hos dotterbolaget.

3.2.6 Internpriser

Bolagen i koncernen kan använda sig av internprissättning när de säljer varor och tjänster mellan varandra. Internpriserna kan vara av tre olika slag, marknadsmässiga priser, överpriser och underpriser. Använder man sig av över- eller underpriser kan man se detta som ett dolt koncernbidrag eller en förtäckt vinstutdelning där bolaget har som syfte att jämna ut resultatet. Huvudregeln är att företaget ska uttagsbeskattas vilket innebär beskattning såsom om tillgången hade avyttrats för marknadsvärde, enligt 22 kap 3§ IL. Däremot finns flera fall som inte utlöser uttagsbeskattning vid underprisöverlåtelse enligt 23 kap IL. Exempel på detta är om överlåtaren kan ge koncernbidrag till förvärvaren.

Särskild försiktighet bör vidtagas vid försäljning eller köp mellan bolag i olika länder där skattesatsen varierar. Detta eftersom det är lägre skatt i vissa länder och det kan ses som om man försöker undkomma att betala skatten i det land med den högre procentsatsen. Detta kan göras genom att skapa över- och underpriser. Underpriser kan då exempelvis uppkomma genom att ett bolag underlåter att göra ett vinstpålägg, detta medför lägre försäljningspris. Detta leder i sin tur till att bolagets intäkter minskar vilket leder till lägre resultat i landet med högre skatt. Vinsten hamnar istället i bolaget med låg bolagsskatt och beskattas med en lägre skattesats (Arvidsson, 1990). Även internprissättningen regleras i 14 kap 19 § IL på samma sätt som vid internränta.

3.2.7 Royalty

Med royalty avses upplåtelse av rätten att i en näringsverksamhet exploatera en uppfinning, en tillverkningsprocess eller liknande. Royalty anses medföra en delaktighet i utbetalarens verksamhet och att mottagaren skall redovisa royaltyn som rörelseintäkt. (Lodin, 2003). Genom att ta ut oskäligt höga eller låga royaltyavgifter kan koncernbolagen undanhålla koncerninterna transaktioner där syftet till exempel kan vara att utjämna resultatet i koncernen.

3.3 Motiv för vinstöverföringar

3.3.1 Skattemotivet

Sedan lång tid tillbaka har man i Sverige haft som mål att en koncern ska beskattas på samma sätt som om verksamheten bedrivs i ett enda bolag. När det gäller själva resultatredovisningen har man dock behållit det enskilda bolaget som redovisningsenhet (Lodin, 2003).

Om en koncern har som mål att utnyttja skattesystemet så optimalt som möjligt måste koncernens resultat planeras. Detta kan åstadkommas med

hjälp av tidigare beskrivna verktyg. En princip kan vara att inte något koncernföretag skall skatta för vinstmedel som av andra företag i koncernen kan utnyttjas för att täcka rörelseförlust eller fylla på obeskattade reserver. Hänsyn måste dock tas till moderbolagets ägare och deras intresse av aktieutdelning. Nivån på aktieutdelningen som ägarna vill ha kan beskrivas med klienteffekten som vi behandlar i avsnitt 3.3.2.3. Utdelningen kan komma i konflikt med denna princip då likvida medel måste stanna kvar i moderbolaget för att utdelningen ska kunna genomföras.

3.3.2 Utdelningsmotivet

Aktieutdelningen är en förmögenhetsöverföring av bolagets likvida medel till aktieägarna. Överföringen medför att bolagets eget kapital och likviditet minskar. I och med utdelningen av de likvida medlen minskar bolagets ekonomiska handlingsfrihet.

En aktieägare kan erhålla likvida medel ur aktierna på fyra olika sätt, aktieutdelning, försäljning, belåning och vid återköp av aktier.

Istället för att göra en aktieutdelning kan bolaget göra återköp av aktier. Genom återköp av aktier erhåller ägarna betalning för aktierna samtidigt som ägarstrukturen består. Ägarna kan även belåna aktierna samtidigt som man har kvar rösträtten, nackdelen är betungande räntekostnader.

3.3.2.1 Olika synsätt på aktieutdelning

Det moderna synsättet bygger på Millers och Modiglianis modell där de hävdar att utdelningen är irrelevant. Deras modell visar att aktieutdelningen inverkar på bolagets värde i form av ett minskat värde (Brealy, Myers & Marcus, 1999).

Enligt det traditionella synsättet anser man att aktieutdelningen är bra för aktieägarna. Detta bygger på att det är bättre med pengar idag än att vänta på en eventuell utdelning i framtiden, eftersom framtiden är osäker. Utdelningen bör därför vara så stor som möjligt med bibehållen tillväxt och kapitalstruktur. Aktieutdelningen ses som en belöning eller lön till investerarna (Chambers & Lacey, 1993).

Förklaringen till att bolagen ger aktieutdelning är olika faktorer som påverkar den effektiva marknaden. Exempel på sådana faktorer är skatter, klienteffekten och signaleffekten.

3.3.2.2 Skatter

Skatter kan vara en faktor som påverkar storleken på aktieutdelningen. Om skattesatserna på aktieutdelning och kapitalvinst skiljer sig kan det vara mer fördelaktigt att minska eller öka utdelningen beroende på vilken skattesats som är lägst. Till exempel om skatten på aktieutdelning är högre än skatten på kapitalvinst är det mer fördelaktigt att sänka utdelningen och göra återköp av egna aktier, men i Sverige är skattesatserna lika och utgör inte något problem.

3.3.2.3 Klienteffekten

Olika grupper av investerare har olika preferenser angående storleken på utdelningen. Vissa grupper vill ha en hög utdelning och vissa vill ha en lägre. Utdelningsnivån styrs därmed av vilka investerare man har, detta kallas klienteffekten (Ross, Westerfield & Jordan 2003).

Ägare som innehar större aktieposter och därmed innehar en kontroll över bolaget kan vara intresserade av att få aktieutdelning. Om bolaget inte ger utdelning är det enda sättet att erhålla likvida medel att sälja en del av aktierna. Effekten av en försäljning blir att innehavaren av aktierna minskar

sitt inflyttande över bolaget och kanske även förlorar kontrollen. Aktieutdelning och belåning av aktierna är därmed de enda sätten för dem att erhålla likvida medel.

3.3.2.4 Signaleffekten

Utdelningen har också en funktion av kommunikation. Den berättar indirekt om hur bolaget går och hur framtidsutsikterna ser ut. Koncernledningarna är därför försiktiga med att både höja och framförallt sänka nivån på utdelningen (Brealey *et al.*, 1999). Den sänkta utdelningen kan vara en indikation på att bolaget förväntas gå sämre i framtiden. För att göra ett stabilt intryck använder sig bolagen av en utdelningspolicy som beskriver deras långsiktiga utdelningsnivå (Brealey *et al.*, 1999).

3.3.2.5 Utdelningspolicy

Eftersom investerarna eftertraktar en utdelning använder sig bolagen av en utdelningspolicy som beskriver en långsiktig strategi för aktieutdelningen.

Det finns ett antal metoder för hur policyn ska vara utformad, en av dessa är en fast utdelning i förhållande till vinsten (Chambers & Lacy, 1993). På detta sätt följer utdelningen vinstnivån utan att utdelningsnivån behöver sänkas. Detta innebär att aktieägarna erhåller en stabil utdelning varje år, dock i förhållande till vinsten. (Ross *et al.*, 2003)

Eftersom aktieägare är negativa till en utdelning som skiftar kan ledningen använda sig av en stabil utdelningsmetod. Detta innebär att utdelningen alltid är lika stor från år till år. Utdelningen kan höjas först när ledningen anser att man kan hålla en högre utdelning. Denna metod är mer tillämplig i USA där de har aktieutdelning en gång i kvartalet på grund av att resultatet i ett bolag inte alltid är konstant över hela året. Denna metod ger ett stabilt intryck där aktieägarna vet vad de ska erhålla (Ross *et al.*, 2003).

En annan metod är att moderbolaget tar ställning till hur stor utdelning som ska betalas ut med hänsyn till eventuella investeringsbehov och investeringsmöjligheter för att kunna skapa ytterligare avkastning och därmed ett större värde för ägarna (Ross *et al*, 2001). Motsatsvis kan tänkas att investerarna ska bestämma själva över vinsten och om den ska investeras i nya projekt eller delas ut. Innan utbetalning sker ska företaget ta hänsyn till eventuellt uppsatta finansiella mål som soliditet och likviditet. Efter att bolaget tagit hänsyn till dessa punkter kan utdelningens storlek fastställas. Denna metod ger därmed en väldigt ojämn utdelning från år till år. (Ross *et al*, 2001).

3.3.2.6 Finansiering av aktieutdelning

Ett moderbolag som inte har någon rörelsedrivande verksamhet utan endast fungerar som ett holdingbolag har inget eget kassaflöde. För att moderbolaget ska kunna göra aktieutdelning till sina ägare kan det vara ett motiv att få likvida medel till moderbolaget. De likvida medlen kan sedan användas till aktieutdelning.

3.3.3 God ställning i moderbolaget

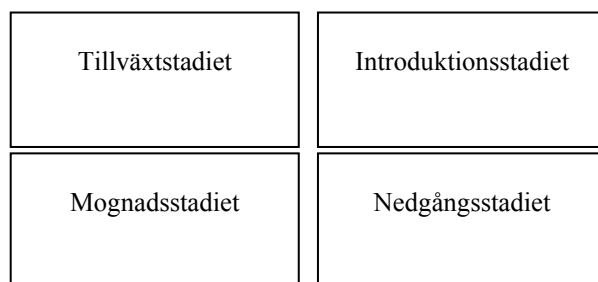
Moderbolag som är börsnoterade bör kunna uppvisa en god balansräkning och ett resultat som möjliggör aktieutdelning till sina ägare (Kedner, 1990). Kan inte moderbolaget uppvisa ett positivt resultat från sin egen verksamhet behöver moderbolaget likvida medel för att kunna genomföra en aktieutdelning. Om moderbolaget inte har någon egen verksamhet utan endast är ett holdingbolag är vinstöverföringarna det enda sättet att skaffa likvida medel på.

Då moderbolaget ansvarar för den externa upplåningen kan det vara en fördel om moderbolaget har en stark balansräkning. Moderbolaget kan fungera som en garant till fördel för andra bolag i koncernen (Kedner,

1990). Med hjälp av den starka ställningen har moderbolaget möjlighet att förhandla till sig bättre villkor vid den externa upplåningen.

3.3.4 Investeringsmotivet

Bild 3.1 beskriver livscykeln i ett enproduktbolag från introduktionsstadiet till nedgångsstadiet. I modellen får inte bolaget återinvestera vinsterna i nya produkter och marknader.

*Bild 3.1 beskriver livscykeln i ett enproduktbolag
källa: Grundy & Ward (1996)*

I introduktionsstadiet består verksamheten av forskning och utveckling. Forskning och utveckling är kapitalkrävande och investeringsbehovet därmed stort. Bolaget introducerar sedan den produkt eller tjänst som de har utvecklat och går in i tillväxtstadiet.

När bolaget går in i tillväxtstadiet börjar det att tjäna pengar. Kostnaderna är fortfarande höga och resultatet är därför nästan obefintligt. Investeringsbehovet är stort eftersom de behöver investera i produktionsapparaten för att klara den ökande efterfrågan (Grundy & Ward, 1996).

I mognadsstadiet tjänar bolaget mycket pengar och har med hjälp av de stora investeringarna kunnat sänka produktionskostnaderna. I detta stadiet behöver inget nytt kapital tillskjutas, lönsamheten är hög och vinsterna stora. Skulle nytt kapital ändå tillskjutas finns det små möjligheter att återfå

pengarna eftersom företaget då kan liknas vid ett svart hål (Igelström, 2002).

I nedgångsstadiet minskar vinsterna och bolaget försöker dra ner på kostnaderna för att fortfarande kunna uppvisa ett positivt resultat. Detta är ingen långsiktig lösning utan så småningom kommer bolaget att gå med förlust för att till slut läggas ner.

3.3.5 Finansieringsmotivet

Finansieringen av dotterbolag kan ske med både interna medel i koncernen samt med externt upplånade medel. Vilket alternativ som väljs kan skifta beroende på om bolaget finns i samma land som moderbolaget eller finns i utlandet. Då dotterbolaget finns i utlandet måste ledningen ta hänsyn till landets regler om bland annat beskattning. Möjligheterna att överföra vinstmedel mellan olika länder kan därför vara begränsade (Chowdhry & Coval, 1998).

En koncern som har bolag i de olika stadierna i livscykeln har en fördel genom att de kan utnyttja sina likvida medel på ett bättre sätt. Bolag som befinner sig i det mogna stadiet har ett mindre investeringsbehov och kan därför stötta bolag som har ett större investeringsbehov. Genom att utnyttja de egna medlen på ett mer rationellt sätt undviker man användningen av externt kapital och de transaktionskostnader som är förknippade med extern upplåning. Detta kan ske genom koncernbidrag, lån eller aktieägartillskott. Samordningen av de likvida medlen sker ofta i större koncerner av en internbank (Sjöholm, 1994).

3.3.5.1 Internbank

Vid bildandet av en så kallad internbank är den externa banken förebild. Internbanken hanterar ofta förvaltningen av likvida medel och löpande betalningar samt minskar riskerna vid valutafluktuationer (Sjöholm, 1994).

Internbanken kan ses ur ett externt respektive ett internt perspektiv. Det externa perspektivet är förhållandet mellan internbanken och externa finansinstitut medan det interna perspektivet är förhållandet mellan internbanken och de bolag som är anslutna till den. I det interna perspektivet är internbankens uppgift att tillhandahålla samma service och tjänster mot bolagen som en extern bank skulle gjort.

Internbanken har bland annat till uppgift att förvalta moderbolagets samlade likvida tillgångar och att vid behov ta upp lån, på ett för helheten optimalt sätt (Sjöholm, 1994). Interna lånevillkor finns utformade och behöver inte följa de regler som gäller vid externa banker, eftersom de endast tillämpas internt. Vid lån från en extern långivare svarar ofta moderbolaget för lånet i rättslig mening trots att det kan vara ett dotterbolag som ska utnyttja medlen (Sjöholm, 1994).

3.3.6 Behovsmotivet

Bolag i koncernen som befinner sig i kris kan vara i behov av kapital. Enligt ABL 13:12 ska bolag som förbrukat hälften av det registrerade aktiekapitalet upprätta kontrollbalansräkning. Bolaget har därefter möjlighet att under åtta månader återsälla kapitalbristen. Om bolaget inte klarar detta ska det träda i likvidation. Bolag med likviditetsbrist är också i behov av extra likvida medel för att klara av de löpande utbetalningarna. Andra bolag i koncernen har då möjlighet att skjuta till kapital för att rädda bolaget från likvidation och konkurs.

3.4 Konflikter

3.4.1 Konflikten aktieägare och koncernledningen

En konflikt mellan aktieägare och koncernledning kan uppstå då aktieägarna kräver en större utdelning än vad koncernledningen vill ge ut.

Det kan till exempel vara om koncernledningen väljer att flytta över en del av vinstmedlen från ett eller flera av dotterbolagen och på så sätt jämna ut koncernens resultat eller investera i ett riskprojekt. De aktieägare som har kortsiktiga placeringar kanske inte är intresserade av att ”deras” pengar satsas i ett riskbolag för att aktien eventuellt kan tänkas stiga senare. Däremot den långsiktige aktiespararen kanske vill att nyinvesteringar ska göras för att öka värdet på aktien.

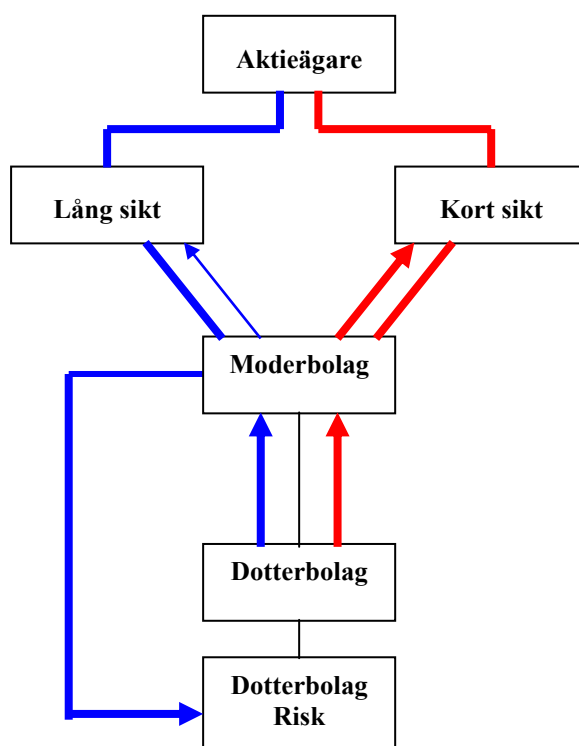

Bild 3.2 Visar skillnaden mellan långsiktiga och kortsiktiga placerare

I bild 3.2 försöker vi förklara skillnaden hur en aktieägare som är långsiktig respektive kortsiktig i sitt placering tänker. De röda pilarna visar hur den kortsiktige investeraren vill att hans placerade pengar ska användas. Dotterbolaget ska i det här fallet föra upp sin vinst till moderbolaget som i sin tur då kan ge så stor utdelning till aktieägarna som möjligt. De blå pilarna visar hur den långsiktige placeraren vill att hans pengar skall användas. I detta fallet ska dotterbolaget föra upp pengar till moderbolaget som i sin tur investerar i olika projekt (dotterbolag Risk).

En aktieägare som är kortsiktig i sitt placerande bör investera sina pengar i ett bolag som befinner sig i mognad- eller nedgångsstadiet i livscykelmodellen (som beskrivs i avsnittet om investeringsmotivet). Detta eftersom företag i dessa faser genererar mycket pengar som kan delas ut till aktieägarna. Några nyinvesteringar sker inte eftersom bolaget har passerat sin topp. De långsiktiga aktieägarna bör däremot placera i bolag i introduktion- och tillväxtstadiet eftersom de tror på att pengarna skall återinvesteras i bolaget och på lång sikt skapa en värdeökning på aktien.

3.4.2 Konflikten mellan skattemotivet och aktieägare

Det kan uppstå en konflikt mellan aktieägare, oavsett om de tänker långsiktigt eller kortsiktigt, och skattemotivet om koncernens mål är att minimera skatten. Detta på grund av att aktieägarna kanske inte vill använda vinstmedlen till skatteutjämning utan vill ha antingen utdelning eller att investeringar ska göras.

3.4.3 Konflikten kapitalallokering och skattemotivet

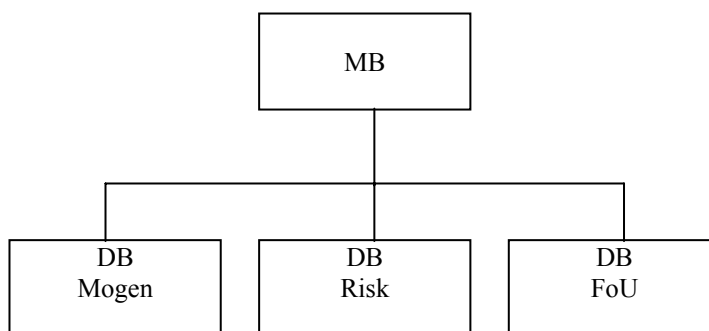

Bild 3.3 beskriver en koncern med dotterbolag med olika stort kassaflöde

Om koncernen har som mål att få så låg skatt som möjligt kan detta komma i konflikt med dotterbolagens intressen. Dotterbolaget Mogen är i en fas där de genererar en relativt stor vinst. Dotterbolag Risk går plus minus noll eller genererar möjligtvis en liten vinst. Dotterbolag FoU kostar bara pengar för koncernen. För att dotter Risk ska kunna fortsätta att utvecklas så måste dotter Mogen skicka sin vinst upp till moderbolaget som i sin tur kan

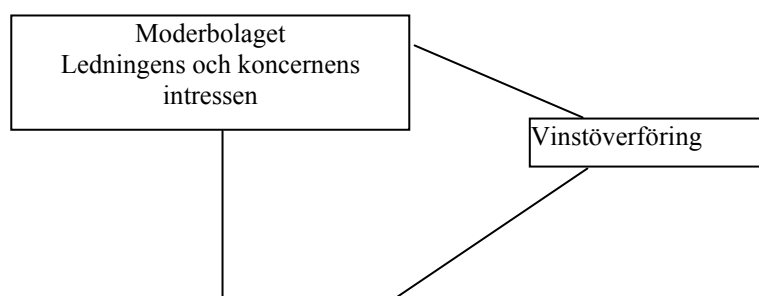
investera den i dotter Risk. Detta medför att dotter Risk går med mer vinst och därmed får betala mer skatt. Samtidigt som dotter Mogen inte får några incitament för att fortsätta producera och ge vinst. För koncernen som helhet hade det ur skattesynpunkt varit bättre att placera dotter Mogens vinst i dotter FoU eftersom här finns stora underskott. Genom att skicka pengarna dit jämnas resultatet ut och koncernens totala skattebelastning minskas. Problemet med dotter Mogen kvarstår dock.

3.4.4. Konflikter mellan dotterbolag

I en koncern där dotterbolagen handlar med varandra förekommer internpriser på varor och tjänster. Då de olika bolagen har ett resultatkrav på sig kan internpriserna ge upphov till konflikter om priserna inte är marknadsmässiga. Bolagen kan känna att deras resultat påverkas negativt eftersom bolaget betalar för mycket eller säljer till ett för lågt pris. Detta kan leda till att incitamenten uteblir eftersom man inte får ”lön för mödan”. Denna konflikt kan även råda indirekt mot moderbolaget eftersom det är de som bestämmer hur internpriserna ska sättas.

3.4.4.1. Dotterbolaget som agent

När en koncern bildas uppkommer ett förhållande som passar in i agentteorin. I agentteorin är agenten anställd av principalen som i detta fall är moderbolagets ledning, och dotterbolagets ledning är agenten. Agenten handlar efter sitt eget intresse vilket inte alltid överensstämmer med principalens (Scott, 2003).

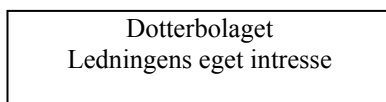

Bild 3.4 beskriver agentförhållandet mellan moder- och dotterbolag

Även om ett bolag blivit en del av en koncern är den juridiska personen fortfarande självständig. Ledningen i dotterbolaget vill gärna förverkliga sina egna idéer vilka inte överensstämmer med koncernens långsiktiga strategi. För att avskära dotterbolagsledningen från att genomföra idéerna ser moderbolaget till att överföra de likvida medlen till moderbolaget och har därmed begränsat dotterbolagets möjligheter. De likvida medlen kan sedan användas i koncernens och koncernledningens intresse.

3.4.5. Konflikter med andra intressenter

Vinstöverföringar kan påverka många olika intressenter i bolagets omgivning. Även olika parter inom koncernen har intressen i varandra, till exempel förhållandet mellan moderbolag och dotterbolag.

Aktieägarnas intresse beror på i hur bolaget går ekonomiskt och hur mycket aktieägarna erhåller av en positiv utveckling. Ägarnas åsikter om hur vinstmedlen ska disponeras kan skilja sig mycket från andra intressenter men det behöver inte alltid vara så. Exempelvis kan en aktieägare vilja att bolaget återinvesterar vinsten istället för att ge utdelning. Detta kan i sin tur medföra en god utveckling på börsen vilket i sin tur ger upphov till fler arbetstillfällen och större skatteintäkter för stat och kommun.

Stat och kommun är beroende av att det finns arbetstillfällen till invånarna eftersom detta genererar skatteintäkter från både företag och privatpersoner. De har därför intresse i att bolaget finns kvar på orten med bibehållen tillväxt. Bolagens framtida satsningar i regionerna kan vara av stor vikt för kommunernas ekonomi. Ett exempel på vinstöverföringar är Gislaveds däckfabrik. Ägarna tömde bolaget på vinstmedel och lade sedan ner verksamheten (Göteborgsposten, 2002-06-28).

Anställda är intresserade av sina möjligheter att få behålla anställningen. Bolagets ställning och framtida utveckling ger en god insikt om hur trygg anställningen är. Vinstöverföringarna ger indikationer på om koncernen fortsätter att satsa eller använder vinsterna till satsningar i andra branscher.

Leverantörerna som ger kredit har också ett intresse av bolagets ekonomiska ställning för att kunna bedöma bolagets möjlighet att betala. Leverantörernas fordringar är ofta oprioriterade vid en konkurs och möjligheten att få betalt är väldigt liten (Folkesson, 2002).

Dotterbolagen har också ett intresse i koncernen. Dotterbolagen är självständiga bolag i enheten med egna intressen. Dessa intressen kan skilja sig mycket från koncernledningens intresse och strategier. Vinstöverföringarna kan därför upplevas både som något positivt för dotterbolaget, om de tillförs medlen, men också negativt om vinstmedlen förs ut ur bolaget.

3.5 Kapitelsammanfattning

Det finns flera anledningar till varför man bildar en koncern, till exempel för att uppnå stordriftsfördelar genom synergieffekter, snabbt komma över marknadsandelar eller överföra kunskaper mellan bolagen. Stordriftsfördelar kan till exempel uppnås genom längre tillverkningsserier vilket leder till lägre styckkostnader.

Moderbolagets funktion skiljer sig beroende på hur koncernen är uppbyggd. Moderbolaget kan antingen vara ett rörelsedrivande bolag, ett holdingbolag eller investmentbolag.

Moderbolaget kan ha olika verktyg för att överföra vinstmedel mellan koncernbolagen. Dessa verktyg kan vara koncernbidrag, aktieutdelning,

aktieägartillskott, pant/borgen, lån/internränta, internpriser eller royalty. Dessa verktyg används på olika sätt för att genomföra vinstöverföringarna.

Eftersom man inte alltid uppfyller villkoren för att ge koncernbidrag mellan bolagen använder man sig av mer eller mindre dolda vinstöverföringar. Detta beroende på vilka strategier och motiv man har.

Bakom vinstöverföringarna finns olika slags motiv till varför man gör vinstöverföringarna såsom skattemotiv, utdelningsmotiv, god ställning i moderbolaget, investeringsmotiv, finansieringsmotiv, behovsmotiv. Dessa motiv varierar beroende på vilken ambition koncernen har. Motiven kan dock komma i konflikt med varandra eftersom olika intressenter har olika intressen.

Konflikter kan uppstå mellan aktieägare och koncernledningen. Man skiljer mellan långsiktiga och kortsiktiga aktieägare. Dessa har olika synsätt på hur vinsten ska användas. Ägarna kommer på detta sätt i konflikt dels med varandra och dels med koncernledningen.

En andra konflikt kan uppkomma mellan kapitalallokering och skattemotivet. Detta genom att koncernens mål kan vara att minimera skatten. Här kan då uppstå problem med dotterbolagen som kan ha andra intressen beroende på hur mycket pengar de genererar eller är i behov av.

Konflikter mellan dotterbolag kan också förekomma då bolagen handlar med varandra till internpriser. Indirekt blir det också en konflikt med moderbolaget eftersom det är de som bestämmer vilket priset ska vara.

Ytterligare konflikter finns med andra intressenter till exempel stat och kommun och leverantörer. Dessa är dock inte så stora eftersom dessa intressenter inte har något bestämmande inflytande över bolaget utan får finna sig i de beslut som tas av koncernen.

4 Empirisk Metod

I detta kapitel behandlar vi den empiriska metoden. Vi redogör för den sekundär- och primärdata vi använt oss av samt hur vi har samlat in den. Vidare följer en redogörelse för det urval vi gjort.

4.1 Undersökningens metod

Utifrån vår problemformulering och syfte har vi kommit fram till att vi ska genomföra en kvalitativ undersökning genom att samla in, analysera och tolka data. Enligt Lekvall och Wahlbin (1993) kan en kvalitativ undersökning genomföras på två sätt, som fallstudie eller surveyundersökning.

Vi har valt att genomföra en fallstudie eftersom vi vill göra en mer djupgående studie som kan ge möjlighet till utförligare svar. En annan väsentlig anledning är att vår teori är svag och det skulle därför bli svårt att ställa frågor som ger relevanta svar vid en surveyundersökning.

4.2 Intervju som datainsamlingsmetod

Det finns två olika sätt att genomföra intervjuer på, telefonintervjuer eller personliga intervjuer (Lekvall och Wahlbin, 1993). Vi har valt att genomföra personliga intervjuer ute på företagen eftersom detta ger praktiskt taget obegränsade möjligheter när det gäller vilka typer av frågor och andra stimuli som kan användas samt att det skapar en möjlighet att föra ett resonemang med respondenten. Metoden passar också bra eftersom vi vill göra omfattande och ingående intervjuer (Lekvall och Wahlbin, 1993). Den data vi fick fram under intervjuerna är av kvalitativt slag. Vi har gjort standardiserade frågor med öppna svarsalternativ som var lika till båda respondenterna eftersom det sedan skulle vara lättare att jämföra svaren. Dock blev det inte riktigt så eftersom en av respondenterna var väldigt

dominant, och då vi inte har någon större erfarenhet av att göra intervjuer, medförde detta att vi inte fick så stora möjligheter att avbryta och därmed kunna ställa frågorna som det var tänkt. Vi fick lov att spela in båda intervjuerna på band vilket var en fördel eftersom det blev lättare att sammanställa materialet.

4.3 Operationalisering

Vid vår operationalisering har vi försökt bryta ner vår teori i olika motiv, verktyg och konflikter. Genom intervjuerna har vi fått fram vilka som är relevanta i de fall vi undersökt. De intervjuer som vi genomfört har haft till syfte att belysa och styrka eventuella samband mellan strategi och vinstöverföringar.

Validitet och reliabilitet är två viktiga begrepp vid operationaliseringen. Validitet innebär att man mäter på ett effektivt sätt samt mätinstrumentens förmåga att mäta det man vill mäta. Reliabilitet innebär mätinstrumentens förmåga att motstå slumpinflytande. Eftersom vi endast genomför två fallstudier kan reliabiliteten inte bli så hög. Vi kan inte dra några generella slutsatser och de samband som vi funnit mellan strategi och vinstöverföringar är relativt svaga. Eftersom våra intervjuer skulle kunna förstås och tolkas på flera olika sätt är det inte säkert att en annan forskare skulle komma fram till exakt samma resultat som vi har gjort (Saunders, Lewis & Thornhill 2003).

4.4 Intervjuer

Fallstudien består av intervjuer med verkställande direktör, Lennart Pihl, på Bong Ljungdahl och ekonomichef, Leif Gustafsson, på Nibe Industrier. De upplysningar vi fick fram genom intervjuerna med dessa personer har vi kompletterat med ett par frågor till Christer Fredriksson, verkställande direktör på ett av Nibe Industriers dotterbolag, och Lars Bernhardsson, ekonomichef på Bong Ljungdahl, med erfarenhet av att arbeta i ett

dotterbolag. Den information som vi fått fram genom intervjuerna har legat till grund för vår analys och utgör på så sätt vår primärdata.

Nackdelarna med att samla in primärdata genom intervjuer är att det är tidskrävande och relativt kostsamt. Genom att avgränsa oss geografiskt har vi ändå kunnat hålla nere kostnaderna. Det har dock varit tidskrävande då det har varit svårt att hitta företag som har varit lämpliga och dessutom velat ställa upp på intervjuer. Vi tog först kontakt med ett annat företag i hopp om att få göra intervju med dem. När vi sedan fick besked om att de inte var intresserade fick vi börja om från början med att leta upp nya företag. Innan vi sedan fick kontakt med dem och tid för en intervju förlorade vi mycket tid.

För att förbereda intervjuerna så har vi använt oss av sekundärdata i form av Internet och årsredovisningar. Detta för att läsa in oss på företagen. Vid intervjuerna framkom det att det fanns väsentliga fel i den sekundärdata vi använt oss av. Felen bestod av felaktiga uppgifter om koncernstrukturen, denna var inte fullständig då vissa utländska dotterbolag saknades.

För att få kontakt med de personer vi ville intervjua skickade vi ut brev till dem så att de var förberedda på att vi skulle ta kontakt med dem senare. Därefter ringde vi till dem och bestämde tid för intervjun. När vi bestämt tid för intervjun skickade vi ut vår intervjuguide till respondenterna (bilaga 1), här framgick de områden som vi tänkt behandla vid intervjuerna. Vi har även kontaktat två personer, Lars Brenhardsson och Christer Fredriksson, som har erfarenhet av att arbeta på ledande positioner i dotterbolag. Detta gjorde vi via mail eftersom vi endast hade ett par kompletterande frågor (bilaga 2).

Besöksintervjuer ger utförliga svar med hög kvalitet, men det kan ändå förekomma mätfel. Enligt Dahmström (1996) är en av anledningarna till detta den så kallade intervjuareffekten. Den innebär att respondenten kan påverkas på ett icke önskvärt sätt. Det kan till exempel ske genom ordval,

tonfall, minspel, klädsel samt att man hjälper respondenten vid oklara frågor och på så sätt påverkar dennes svar. Vi har försökt att påverka respondenten så lite som möjligt genom att vi inte tog upp några av de motiv, verktyg eller konflikter som ligger till grund för vår teori. Vi lät först respondenten beskriva hur vinstmedlen i dennes koncern fördelas samt motiven bakom dessa. Vi nämnde inte heller de konflikter som vi tror kan finnas i en koncern. Däremot tog vi upp dessa efter att respondenten redogjort för sin koncerns tillvägagångssätt för att få en förklaring till varför inte vissa av våra motiv eller verktyg används.

Det var relativt lätt att få dem att berätta om de motiv och verktyg som ligger till grund för vinstöverföringarna. Däremot var de inte lika villiga att berätta om eventuella konflikter, de menade snarare att det inte förekommer några i deras koncerner.

4.5 Urval

Det urval som görs är ofta resultatet av en avvägning mellan vad som är principiellt önskvärt och vad som är praktiskt möjligt och tillgängligt (Lundahl och Skärvard, 1999). Det går inte att sätta upp några riktlinjer för hur stort ett urval ska vara utan det bedöms med hänsyn till undersökningens syfte, inriktning och upplägg (Lekvall och Wahlbin, 1993). Vi har valt ut två koncerner, Bong Ljungdahl och Nibe Industrier. Dessa har vi valt dels för att moderbolagen ligger i Sverige och dessutom inom rimliga avstånd från Kristianstad och dels för att vi har funnit dem intressanta att testa våra teorier på eftersom de haft framgångsrika vinstperioder. Ytterligare en anledning till att vi valt dessa är att de har dotterbolag både i Sverige och i utlandet. Urvalet gör dock att vi blir väldigt begränsade och slutsatserna kan därför inte bli av generell karaktär (Saunders *et al*, 2003).

4.6 Kapitelsammanfattning

Undersökningen kommer att genomföras genom fallstudier eftersom vi vill vara mer djupgående i ämnet samt få utförligare svar. Att vi valt denna metod beror också på att vår teori är svag och att det därför skulle bli svårt att genomföra en survey-undersökning.

Insamlingen av primärdata har genomförts genom personliga intervjuer med två personer i två olika koncerner. Vi har även ställt kompletterande frågor till två personer med erfarenhet av arbete i dotterbolag. Att vi valt de koncerner som vi gjort beror på att moderbolaget ligger i Sverige och dessutom ligger bra till geografiskt och dels för att de har vinstrika perioder bakom sig.

Den sekundärdata vi använt oss av i de båda fallstudierna är hämtade ur bolagens årsredovisningar och från Internet.

5

Presentation av företagen

I detta kapitel presenterar vi Bong Ljungdahl och Nibe Industrier. Informationen bygger på den fakta vi fått fram genom årsredovisningar och respektive bolags hemsida.

5.1 Bong Ljungdahl

Bong Ljungdahl är en av Europas största kuverttillverkare med en årlig tillverkningskapacitet på cirka 15 miljarder kuvert. Bong Ljungdahls affärsidé är att tillverka och marknadsföra ett komplett sortiment kuvert till alla slags förbrukare i Europa. Deras övergripande mål är att utveckla och befästa en position som Europas ledande kuverttillverkare.

Bong Ljungdahl är en multinationell koncern med bolag i Sverige, Danmark, Norge, Finland, Polen, Tyskland, Belgien, Storbritannien och Irland med cirka 1500 anställda.

Marknadspositionen är starkast i Norden, Tyskland, England och Benelux-länderna, där även flertalet av koncernens tio europeiska produktionsanläggningar är lokaliserade. Lågkonjunkturen har bidragit till att kuvertmarknaden minskat vilket i sin tur medfört en stor överkapacitet för marknadens aktörer. I och med överkapaciteten har priserna sjunkit på kuvert vilket bidragit till förlusterna i koncernen.

Koncernen omsätter cirka 2,1 Mrd kronor. Bolaget har haft en god resultatutveckling fram till och med år 2000. Efter år 2000 har resultatet varit negativt på grund av det hårda marknadsläget.

Moderbolaget ligger i Sverige och är börsnoterat på Stockholmsbörsens O-lista. Bolagets största ägare är Melker Schörling och Alf Tönnesson som

kontrollerar 25% vardera av företaget. SEB Fonder är tredje största ägare med nästan 8%.

Moderbolaget har ingen egen verksamhet utan fungerar som ett holdingbolag som har till uppgift att inneha aktier i dotterbolagen.

5.2 Nibe Industrier

Nibe Industrier är en stor aktör i Europa inom värmebranschen med en vision att skapa ett värmeföretag i världsklass. Koncernen har 2400 anställda

Koncernen är indelad i tre affärsområden, Nibe Element, Nibe Villavärme och Nibe Brasvärme. Varje affärsområde har sin operativa ledning som arbetar under eget resultatansvar. På koncernnivå samordnas finansiering, valutahantering, företagsförvärv, nyetableringar, ekonomistyrning, personalpolitik och andra övergripande policyfrågor.

Nibe Industriers övergripande målsättning är att kunna kombinera en kraftig och uthållig tillväxt med god lönsamhet och härigenom skapa värdetillväxt för aktieägarna, vara en intressant och utvecklande arbetsplats för de anställda samt ha trygga, nöjda och långsiktiga kunder.

Nibe Industrier är noterat på Stockholmsbörsens O-lista sedan 1997 och har sitt huvudkontor i Markaryd. Moderbolaget är ett holdingbolag med uppgift att inneha aktier i dotterbolag. De största ägarna är styrelsen och ledande befattningshavare med 45,7% samt Melker Schörling med 20%.

Under den senaste femårsperioden har omsättningen stigit från drygt 730 Mkr till drygt 1900 Mkr. Detta har skett dels genom organisk tillväxt och dels genom offensiv förvärvsstrategi. Dessutom har ett tjugotal företags- och rörelseförvärv genomförts.

5.3 Kapitelsammanfattning

I detta kapitel har vi beskrivit de koncerner som vi varit ute och intervjuat, Bong Ljungdahl och Nibe Industrier. Bong Ljungdahl är en av de ledande kuverttillverkarna i Europa. Nibe Industrier är verksam inom värmebranschen och är en stor aktör i Europa.

6 Analys

I analysdelen beskriver vi vad som framkom under våra intervjuer med Bong Ljungdahl och Nibe Industrier. Vi för ett resonemang kring respektive bolags syn på vinstöverföringar, vilka verktyg de använder samt de konflikter som förekommer. Vi bygger detta resonemang utifrån teorin.

6.1 Analys av motiven

6.1.1 Skattemotivet

En koncern kan ha som mål att utnyttja skattesystemet så optimalt som möjligt. Detta gör att koncernens resultat måste planeras. Ett koncernbolag kan till exempel kvitta sin vinst mot ett annat bolags förlust eller fylla på bolagets obeskattade reserver.

6.1.1.1 Skattemotivet i fallen

Skatteminimering är inte det primära motivet för Bong Ljungdahl men det finns alltid i bakgrunden. Koncernen vill betala så lite skatt som möjligt genom att försöka flytta vinsten dit där skatten är så låg som möjligt eller på den plats där man kan utnyttja förlustavdrag. Ett problem för Bong Ljungdahl är att de förlorar pengar men ändå betalar skatt vilket innebär att de inte är så framgångsrika i det avseendet. De tjänar pengar i de nordiska länderna och betalar då skatt där medan de förlorar pengar i exempelvis Tyskland och kan inte utnyttja dessa avdrag.

I Nibe Industrier flyttar man inte vinstmedel i syfte att minimera skatten. Enligt Leif Gustafsson på Nibe Industrier skiljer skatten bara några procentenheter i de flesta länder som de har verksamhet i. Det skiljer dock nästan 15%-enheter mellan Polen och Tyskland men denna skillnad är inte tillräckligt stor för att man ska börja skatteplanera. För att Nibe Industrier

överhuvudtaget ska börja skatteplanera bör det skilja cirka 50%-enheter. Det är enligt honom onödigt att lägga energi på detta eftersom effekterna blir relativt små.

Skattesatser	
Land	Skattesats
Danmark	30%
Finland	29%
Frankrike	34%
Holland	29%
Italien	38%
Norge	28%
Polen	27%
Spanien	35%
Sverige	28%
Tjeckien	31%
Tyskland	40%
USA	40%

Tabell 6.1 Beskriver bolagsskatterna (jan 2003) i de länder Nibe Industrier har verksamheter. Källa: www.kpmg.se

Det är stor skillnad på hur Bong Ljungdahl och Nibe Industrier ser på skatten som ett motiv. Detta skulle kunna bero på de olika ekonomiska förutsättningar som koncernerna har. Bong Ljungdahl går med förlust medan Nibe Industrier går med vinst vilket gör att de inte är lika beroende av att skatteplanera. Detta visas i tabell 6.2 där man kan se respektive koncerns resultat under de senaste fem åren.

Resultatutveckling Bong Ljungdahl					i Mkr
År	2002	2001	2000	1999	1998
Resultat	-163,5	-28,4	109,4	56,1	40,3
Resultatutveckling Nibe Industrier					i Mkr
År	2002	2001	2000	1999	1998
Resultat	207,4	136,4	216,5	165,6	113

Tabell 6.2 Resultatutvecklingen i Bong Ljungdahl och Nibe Industrier under den senaste femårsperioden. Källa: Bong Ljungdahl och Nibe Industriers årsredovisningar.

Möjligheterna att kvitta vinster mot förluster i Nibe Industrier är nästan obefintliga då i princip alla dotterbolagen går med vinst. I Bong Ljungdahl går en del bolag med vinst medan andra går med förlust. De har då större möjligheter att utnyttja kvittningsmöjligheterna. Vi tror att det skulle kunna vara så att Bong Ljungdahl är mer beroende av att behålla så mycket som möjligt av vinsten istället för att skatta bort den, eftersom här behöver man pengarna till att finansiera underskotten. I Nibe Industrier ger inte vinstöverföringarna några större skattemässiga effekter.

Efter besöket på Nibe Industrier fick vi intrycket av att de ”känner” mer för sina dotterbolag vilket vi tror leder till att man låter vinsten stanna där den uppkommer och sedan accepterar skatten. Detta med anledning av att de anser att den vinst som dotterbolagen har tjänat ihop ska de också få behålla som en belöning.

6.1.2 Utdelningsmotivet

Aktieägare i moderbolaget kan erhålla likvida medel ur aktierna på fyra olika sätt: aktieutdelning, försäljning, belåning samt återköp av aktierna. Millers och Modiglianis menar att utdelning är irrelevant eftersom aktieutdelningen inverkar negativt på bolagets värde. Men enligt det

traditionella synsättet är aktieutdelning bra för aktieägarna, detta eftersom det är bättre med pengar idag än att vänta på en eventuell utdelning i framtiden. Många bolag har en utdelningspolicy som beskriver den långsiktiga strategin för aktieutdelning. För att moderbolaget ska kunna göra denna aktieutdelning krävs likvida medel från dotterbolagen, vilket är ett motiv för vinstöverföringar.

6.1.2.1 Utdelningsmotivet i fallen

Det grundläggande motivet för båda koncernerna till att göra koncerninterna vinstöverföringarna är att kunna finansiera aktieutdelningen till ägarna. Man måste med andra ord skapa utdelningsbara medel i moderbolaget eftersom båda moderbolagen är holdingbolag. Det är möjligt att det varit annorlunda om moderbolagen varit rörelsedrivande.

I både Bong Ljungdahl och Nibe Industrier skapar man utdelningsbara medel genom aktieutdelning från de utländska dotterbolagen samt genom koncernbidrag från de svenska.

Bong Ljungdahl har en utdelningspolicy sedan lång tid tillbaka. Styrelsen har beslutat om att bolaget ska ha en soliditet på minst 30% för att en utdelning ska göras. Policyn speglar en slags skälighetsbedömning som innebär att aktieägarna ska ha del i de vinster som skapas. Nibe Industriers utdelningspolicy kom till vid börsintroduktionen 1997. I den säger man att utdelning ska göras med mellan 25-30% av koncernens resultat efter skatt. För att kunna finansiera utdelningen till aktieägarna tillämpar man ett avkastningskrav, nedåt i koncernen, som baseras på utdelningspolicyn. Med andra ord ger varje dotterbolag en utdelning på 25-30% till moderbolaget.

Resultat, utdelning och soliditet i respektive koncern				
Bong Ljungdahl				
	2002	2001	2000	1999
Resultat Mkr	-163,5	-28,4	109,4	56,1
Utdelning Mkr	0	0	23,4	22,4
Utdelning/resultat	0%	0%	21%	40%
Soliditet	30%	28%	29%	40%
Nibe Industrier				
Resultat Mkr	207,4	136,4	216,5	165,6
Utdelning Mkr	32,3	25	22	17,6
Utdelning/resultat	16%	18%	10%	11%
Soliditet	41,8%	40,8%	42,6%	44,9%

Tabell 6.3 Beskriver hur mycket varje bolag har delat ut till sina aktieägare samt hur resultatet och soliditet har sett ut under de senaste fyra åren. Källa: Bong Ljungdahl och Nibe Industriers årsredovisningar

Nibe Industrier uppfyller inte sin utdelningspolicy. Detta tror vi beror på att de har expanderat kraftigt och på så sätt behövt pengarna till detta istället. Bong Ljungdahl har inte gjort någon utdelningen de två senaste åren eftersom de inte har haft någon vinst, detta trots att de uppfyllt soliditetsmålen.

Även om varje koncern har en utdelningspolicy är det i slutändan ändå aktieägarna själva som beslutar om utdelningen på bolagsstämman, ofta efter ett förslag som styrelsen lagt fram (ABL 12 kap 3§).

Policyn är en slags riktlinje för investerarna eftersom detta visar vilken ambition bolaget har. En annan anledning till en policy är att man inte varje år ska ha en diskussion om man överhuvudtaget ska ha någon utdelning och i så fall hur mycket.

6.1.3 God ställning i moderbolaget

Ett moderbolag som är noterat på börsen bör kunna uppvisa en god balansräkning och ett resultat som möjliggör aktieutdelning. Även i de fall där moderbolaget ansvarar för den externa upplåningen är det en fördel om en stark balansräkning kan uppvisas. Med hjälp av en stark ställning i moderbolaget har de bättre möjligheter att förhandla till sig bättre villkor för upplåning.

6.1.3.1 Moderbolagets ställning i fallen

Enligt Pihl på Bong Ljungdahl är finansmarknaden i huvudsak intresserade av Bong Ljungdahls koncernbalansräkning medan bankerna är mer intresserade av moderbolagets balansräkning. För en bank är det extremt viktigt var tillgångar och skulder ligger. Det är viktigt med en solid balansräkning i moderbolaget. Denna påverkas om man för upp pengar i moderbolaget, detta eftersom det krävs tillgångar i moderbolaget som ska garantera dotterbolagets betalningsförmåga. Enligt Gustafsson på Nibe Industrier är bankerna intresserade av hur koncernens balansräkning ser ut och inte hur moderbolagets ser ut. Här har Pihl och Gustafsson helt olika uppfattningar om vems balansräkning banken tittar på. Vi tror att banken tittar på båda balansräkningarna beroende på hur stora tillgångarna är i moderbolaget. Med andra ord behöver varken Pihl eller Gustafsson ha fel i sin uppfattning.

6.1.4 Investeringsmotivet

Ett bolag kräver olika mycket kapital för investeringar beroende på var i livscykelmodellen de befinner sig.

6.1.4.1 Investeringsmotivet i fallen

Det finns en policy för vem som ska fatta investeringsbesluten i båda koncernerna. Alla stora investeringsbeslut fattas av moderbolaget i Bong Ljungdahl. Varje dotterbolag lägger fram en plan på vilka investeringar som de önskar göra under året. Beslut fattas sedan av styrelsen om hur investeringarna ska finansieras. Vid små investeringar kan besluten fattas på lokal nivå. På samma sätt arbetar man i Nibe Industrier angående vem som ska fatta beslut om investeringar. Efter att dotterbolagen skickat de pengar till moderbolaget som de kräver får de göra investeringar inom ramen för de investeringsbeslut som får fattas på dotterbolagsnivå.

Inte i någon av koncernerna ser man investeringar som ett motiv till att flytta vinstmedel mellan bolagen utan varje dotterbolag sköter sina egna investeringar. Dotterbolagen i Nibe Industrier har dock större frihet att besluta om sina egna investeringar eftersom de får behålla en större del av vinsten. I Bong Ljungdahl måste dotterbolagen ”ansöka” om medel för investeringar hos moderbolaget eftersom man här inte får behålla vinsten. Detta medför att de är mer beroende av moderbolaget i Bong Ljungdahl.

6.1.5 Finansieringsmotivet

Finansiering av dotterbolag kan ske med både interna och externa medel. Vilket alternativ som väljs kan bero på om dotterbolaget finns i samma land som moderbolaget eller inte. Möjligheten att överföra vinstmedel innan skatt mellan olika länder kan vara begränsad på grund av lagstiftningen.

Använder man sig av intern finansiering kan det vara så att moderbolaget fungerar som en slags bank som tillhandahåller samma tjänster som en extern bank.

6.1.5.1 Finansieringsmotivet i fallen

Finansiering av bolagen och mellan bolagen är en viktig fråga för Bong Ljungdahl. Ett exempel är att de försöker jämna ut resultatet genom att göra det norska bolaget mindre lönsamt och det tyska mer lönsamt. Detta eftersom det norska bolaget går med vinst och det tyska bolaget går med förlust. Efter att man gjort det norska bolaget mindre lönsamt minskar skattebördan där samtidigt som man i Tyskland ökar sitt resultat även om det fortfarande är negativt. På detta sätt uppstår vinsten i Tyskland utan att man behöver beskatta den. Detta kan göras genom finansiering där man tar upp mycket höga lån i exempelvis Norge, till en marknadsmässig ränta, som sedan i sin tur lånar ut till bolag i andra länder till lägre ränta. I Norge kan man sedan kvitta stora räntekostnader mot sin vinst. Ett bolag som går med förlust får på detta vis mycket små räntekostnader vilket medför ett bättre resultat. På detta sätt har man "kvittat" räntekostnaderna mot förlusterna eftersom kostnaderna hamnar i ett annat land än där kapitalet behövs. Detta ser inte Bong Ljungdahl som en vinstöverföring utan snarare som ett utnyttjande av vinstmedel.

I en del länder är detta inte möjligt eftersom man har en tunnkapitaliseringsregel. Denna regel innebär att en ränteutbetalning till ett koncernbolag inte är avdragsgill om inte det egna kapitalet uppgår till en viss procent av det totala kapitalet.

Den här typen av lån mellan koncernbolagen förekommer i Bong Ljungdahl men i de flesta fall finansierar varje bolag sin verksamhet lokalt i det land där bolaget finns. Detta för att slippa valutaexponeringar samt för att få kostnaderna för finansieringen i det land där pengarna lånas upp. Säkerheter för lån i bank och finansinstitut ställs av varje dotterbolag men i de flesta fall får även moderbolaget garantera att lånet betalas tillbaka. På samma sätt som nämnts tidigare är det därför viktigt att moderbolaget har en solid balansräkning. Moderbolaget tar dock inte ut något vederlag för detta.

Några sådana garantier behöver inte moderbolaget i Nibe Industrier lämna för sina dotterbolags räkning. Detta kan enligt oss bero på att Nibe Industriets dotterbolag har ett bättre resultat och därmed en högre soliditet.

I Nibe Industrier finansieras investeringarna med respektive bolags kassaflöde. Behövs ytterligare kapital lånar dotterbolaget av moderbolaget eller av bank eller finansinstitut i respektive land. Enligt Gustafsson på Nibe Industrier spelar det egentligen inte någon roll i vilket land man lånar pengarna eftersom en eventuell kursförlust inte kommer i koncernens resultat enligt RR:8, den kommer istället som en omräkningsdifferens i det land där lånet är taget.

I Nibe Industrier väger man även in andra faktorer i sin bedömning så som ränta, kursförluster och devalvering. Ett hypotetiskt exempel på detta är om det polska bolaget behöver låna pengar. I Polen kan de låna till en 20%-ig ränta medan man i Sverige kan låna till 5-6%-ig ränta. Efter att man tagit hänsyn till att man i Polen devalverar 1% varje månad blir det ändå billigare att låna i Sverige och acceptera kursförlusten.

Bong Ljungdahl har cirka 150 maskiner för kuverttillverkning runt om i Europa. Dessa ägs dock inte alltid av det bolag som innehar dem utan leasas mellan bolagen. Detta kan användas dels som ett verktyg för vinstöverföringar och dels som en finansieringsform. Det finns dock regler om vilka priser som ska tas ut för de leasade objekten. Detta regleras genom armlängdsprincipen (14 kap 19 § IL) som innebär att det ska motsvara det pris man skulle ha tagit ut av tredje part. Detta medför att leasing är ett verktyg som inte kan utnyttjas i någon större utsträckning för vinstöverföringar. I Nibe Industrier förekommer inte leasing av maskiner mellan bolagen utan varje bolag äger sina egna maskiner.

Hur bolagen finansierar sig beror på olika faktorer så som bolagets kassaflöde, valutaexponering och skatter. Beroende på hur finansieringen hanteras kan olika effekter uppnås i form av minskad valutaexponering och

minskad skatt. Genom att låna pengarna i samma land som de ska användas kommer kostnaderna och intäkterna att vara i samma valuta. Detta medför att bolaget blir mindre känsligt för valutakursförändringar. I en koncern som Bong Ljungdahl där vissa bolag går bra och andra går dåligt finns möjligheter att även minimera skatten genom att använda vinstmedel från bolag som går bra till att finansiera bolag som går sämre.

6.1.6 Valutakursmotivet

Att överföra pengar mellan bolag i olika länder till exempel genom lån kan ge upphov till valutakursförluster. I exemplet i bild 6.1 visas hur ett lån från ett norskt bolag till ett tyskt bolag kan förändras då Euron blir 5% dyrare. Skulden förändras med nästan 500 000 norska kronor på ett lån på tio miljoner norska kronor.

Valutakurs 1 NOK	1,000 NOK	10 000 000 NOK
Är lika med		
Valutakurs 1 EUR	8,467 NOK	1 181 055 EUR
Om Eur ökar med 5% mot NOK		
Ny kurs 1 EUR	8,890 NOK	1 124 859 EUR
Kursförlust med 56 196 EUR		vilket är lika med 499 582 NOK

Bild 6.1 Ett exempel på kursförlust vid valutaexponering

Osäkerheten kring valutorna kan vara ett hinder för att göra vinstöverföringar då det finns en risk att stora summor går förlorade, som i exemplet i bild 6.1. För att minska risken kan det vara mer fördelaktigt att låta vinstmedlen vara kvar i landet istället för att föra över dem till ett land där man är i behov av pengarna. Detta kan också vara en förklaring till varför bolagen försöker låna pengarna i det land där de ska användas vilket minskar risken.

Valutan skulle också kunna vara ett motiv till varför man försöker föra ut pengar ur ett land. Då man har verksamheter i länder där valutan svänger

kraftigt eller där inflationen är hög kan det vara intressant att försöka rädda vinstmedlen. Om vinstmedlen inte är investerade i någon form av anläggningstillgångar finns det en risk att vinstmedlen blir urholkade.

6.1.6.1 Valutakursmotivet i fallen

Ett problem som Bong Ljungdahl och Nibe Industrier drabbas av är osäkerheten i de olika valutorna. Koncernerna är representerade i många olika länder och därmed är de exponerade mot många olika valutor. Båda koncernerna försöker finansiera sina verksamheter i respektive land. Detta för att försöka minska effekterna när valutorna svänger.

6.2 Analys av verktyg

6.2.1 Koncernbidrag

Koncernbidrag är ett lagligt sätt att flytta vinstmedel mellan bolag i koncernen. Detta kan dock endast göras mellan svenska bolag.

6.2.1.1 Koncernbidrag i fallen

Koncernbidrag används mellan de svenska bolagen för att skicka pengar till moderbolagen för att bland annat säkra utdelningen till aktieägarna. Denna möjlighet finns även i Tyskland mellan bolagen där, men för att kunna skicka pengar till Sverige får detta ske genom utdelningar från de tyska bolagen. Detta gäller i båda koncernerna.

På grund av att koncernerna inte har så många dotterbolag i Sverige är denna möjlighet mycket begränsad. Detta verktyg kan därför inte användas i någon större utsträckning. Även om Nibe Industrier har större möjlighet än Bong Ljungdahl att använda sig av koncernbidrag så utnyttjas inte denna möjlighet fullt ut enligt årsredovisningen år 2002. Detta kan bero på att den

största delen av vinsten stannar i det dotterbolag som skapat den och därför räcker det att använda sig av utdelning.

6.2.2 Lån och internränta

Lån mellan koncernbolag förekommer men precis som med internpriser så gäller armlängdsprincipen för den ränta som får tas ut.

6.2.2.1 Lån och internränta i fallen

Som redan nämnts ovan kan man använda sig av interna lån för att flytta vinstmedel. Detta används inte i någon större utsträckning i Bong Ljungdahl utan man försöker finansiera varje bolag lokalt. På grund av att varje dotterbolag sköter sin finansiering lokalt undkommer man de problem som valutaexponering medför.

Vid lån mellan bolagen i Nibe Industrier sätts internräntan exakt till den ränta som moderbolaget förhandlat till sig eller den ränta som råder på marknaden. Det bolag som lånar av ett annat bolag i koncernen behöver inte ställa ut något pantbrev som säkerhet eftersom det är tidskrävande och kostar pengar. Dotterbolagen i Nibe Industrier har dock alltid en möjlighet att vända sig till den externa marknaden för att skaffa kapital.

Om moderbolaget Nibe Industrier tar ett lån för att förvärva ett bolag får den affärsområdesgrupp (bilaga 3) där det nya bolaget placeras ansvara för ränta och amorteringar. Dessa utgifter belastas utöver utdelningskravet från moderbolaget. Varje bolag i gruppen betalar i proportion till sin vinst.

Moderbolags ränteintäkter från koncernbolag i Mkr.					
ÅR	2002	2001	2000	1999	1998
Bong	1,4	0,9	1,2	1,7	1,9
Nibe	4,0	3,4	2,8	1,4	0,9

Moderbolags räntekostnader till koncernbolag i Mkr.					
ÅR	2002	2001	2000	1999	1998
Bong	0,9	1,0	0,6	2,7	2,1
Nibe	1,4	1,3	1,2	1,1	0,9

Räntenetto i moderbolaget, koncerninterna räntor i Mkr.					
ÅR	2002	2001	2000	1999	1998
Bong	0,5	-0,1	0,6	-1,0	-0,2
Nibe	2,6	2,1	1,6	0,3	0,0

Tabell 6.4 visar de båda moderbolagens ränteintäkter och räntekostnader mellan koncernbolag. Ur dessa siffror har vi sedan räknat ut nettot mellan posterna. Källa: Bong Ljungdahl och Nibe Industriers årsredovisningar.

I Nibe Industrier är ränteintäkterna, enligt tabell 6.4, från koncernbolagen större än räntekostnaderna till koncernbolagen. Detta kan vara ett tecken på att moderbolaget lånar ut sina egna pengar eller lånar upp pengar för att sedan låna ut dessa till andra koncernbolag.

I Bong Ljungdahl skiftar nettot mellan att vara positivt och negativt. Även om målet är att varje dotterbolag ska finansiera sig själva kan de ändå vara i behov av ett stöd från moderbolaget, vilket medför ett positivt räntenetto. Under vissa år är räntenettet negativt vilket kan bero på att moderbolaget varit i behov av pengar och då vänt sig till dotterbolagen. En annan orsak kan vara att moderbolaget fungerat som en bank där dotterbolagen har kunnat sätta in sina pengar och därmed fått ränta från moderbolaget.

6.2.3 Internpriser

Internpriser kan ses som en form av förtäckt vinstutdelning och finns därför reglerad i lag. Enligt denna ska man sätta priser enligt armlängdsprincipen. Men denna lag är svårtolkad och därför förekommer även över- och underpriser för att på så sätt planera var vinsterna ska hamna.

6.2.3.1 Internpriser i fallen

För att man överhuvudtaget ska kunna använda sig av internpriser krävs att det finns en handel av varor mellan koncernbolagen. Både Bong Ljungdahl och Nibe Industrier har möjligheter att använda sig av internpriser eftersom det sker intern handel inom båda koncernerna. Beroende på hur de prissätter sina produkter kan de skapa högre eller lägre vinst samt bestämma var denna vinst ska hamna. Det är dock svårt att utnyttja den fullt ut, dels eftersom lagstiftningen inte medger det och dels för att skattemyndigheten, enligt Pihl på Bong Ljungdahl, är väl medvetna om att det är ett sätt att föra vinster mellan bolagen.

Internprisreglerna i Europa är nästan alltid cost+ enligt Pihl vilket innebär att man ska ha täckning för sina kostnader samt göra en skäligen vinst. Armlängdsprissättning är en annan princip man kan ha som riktlinje. Bong Ljungdahl använder sig av cost+ men många gånger är det svårt eftersom prissättningen inte alltid är självklar. Nibe Industrier har en annan prissättning som innebär att man använder sig av en internprispolicy. Denna policy bygger på en självkostnads kalkyl och priset sätts sedan enligt policyn refererat till kalkylen.

Vi bedömer inte att det är någon större skillnad att sätta priserna enligt cost+ eller enligt en självkostnads kalkyl eftersom båda metoderna innehåller samma poster, däremot är självkostnads kalkylen mer detaljerad och kostnaderna mer uppdelade. Det kan inom båda metoderna finnas utrymme för att justera kostnaderna. Justeringen skulle kunna ske både uppåt och nedåt för att i slutändan hamna på det pris som är lämpligt för den dolda vinstöverföringen. Till exempel skulle man kunna lägga på eller dra bort en timmes arbete på varje artikel för att öka eller minska kostnaden. En annan sak som kan diskuteras är om man ska använda sig av försäljningskostnader vid intern handel. Genom att lägga på försäljningskostnader ökar man direkt kostnaderna för artikeln och

resultatet ökar för det säljande bolaget. Om Bong Ljungdahl och Nibe Industrier gör några sådana här justeringar vet vi inte.

6.2.4 Struktur

En koncerns struktur kan delas upp i både en operativ och en legal struktur. Den legala strukturen skulle kunna vara ett hjälpmedel för att underlätta planeringen och genomförandet om var vinsterna ska uppstå.

6.2.4.1 Struktur i fallen

Grundstrukturen i Bong Ljungdahl är att man ska ha ett dotterbolag i varje land där det finns en verksamhet. Det man kan göra genom en bra grundstruktur är att bygga upp ett nät som reducerar effekterna av olika skattesatser.

Strukturen i företaget beror främst på vilken operativ verksamhet man bedriver men målet är att bygga en struktur som sammanfaller med den legala. Man måste alltså ta hänsyn till den legala och skattemässiga strukturen. Det är inte alltid att dessa går hand i hand men det underlättar om man kan få dem så lika som möjligt, eftersom skattemyndigheten i de respektive länderna är drivna av att de legala strukturerna sammanfaller med de operativa.

Nibe Industrier är indelat i tre affärsområden, element, villavärme och brasvärme. Nibe Industriens legala struktur överensstämmer med den operativa strukturen. Bolag som förvärvas inom till exempel element, oavsett från vilket land, hamnar under bolagen i affärsområdet element (bilaga 3).

Bong Ljungdahls affärsområden är uppdelade i olika geografiska områden vilket den legala strukturen speglar. Då Bong Ljungdahl gjort förvärv i ett land där de inte varit representerade har de börjat med att starta ett eget

holdingbolag. Holdingbolaget har sedan i sin tur förvärvat bolaget. Vidare förvärv i landet hamnar sedan under detta bolag (bilaga 4).

För Bong Ljungdahl är det viktigt att strukturera bolaget redan innan man förvärvar eller bildar bolag eftersom man på så sätt kan bestämma redan från början hur kostnader och intäkter ska fördelas. Ett exempel på detta är om ett bolag i Tyskland ska förvärvas för 10 miljoner kronor. Det svenska bolaget lånar upp pengarna i Sverige och kostnaden hamnar alltså här och medför en negativ post i moderbolagets balansräkning. Det tyska bolaget tjänar i sin tur 10 miljoner vilket blir en vinst för dem. I Sverige har vi 28 % skatt och i Tyskland 40 % (www.kpmg.se) vilket medför att vi har avdragsgilla kostnader på 2,8 miljoner i Sverige medan de betalar en skatt på 4 miljoner i Tyskland. Detta är alltså inte någon bra affär. För att göra en bättre affär hade det varit bättre att göra avdraget i det land där vinsten uppstår. Detta kan man lösa genom att skapa ett holdingbolag i Tyskland, som lånar upp pengarna i Tyskland för att på så sätt få kostnader och resultat i samma land. Har man tänkt ut detta från början kan man eliminera flyttandet av pengar och betala mindre skatt genom att kvitta räntekostnaderna mot intäkterna.

Genom att placera de rörelsedrivande bolagen i länder med låg bolagsskatt kan man minimera skattekostnaderna. Till exempel har Bong Ljungdahl ett dotterdotterbolag på Irland där bolagsskatten är 12 % (www.kpmg.se). De säljer sina produkter till utlandet, främst England. Den vinst som uppstår här beskattas med låg skattesats och kan sedan delas ut till moderbolaget (dotterbolag till Bong Ljungdahl) som ligger i Tyskland. Detta tror vi beror på att det tyska bolaget är i behov av pengar på grund av stora underskott. Eftersom skatten betalats på Irland med låg skattesats blir dessa pengar ”billiga” för det tyska bolaget.

Att bygga dessa strukturer har inte bara fördelar utan kan också bli ett problem. Skattelagstiftningen är ett område som ofta förändras vilket kan medföra att den framarbetade strukturen inte längre passar det nya

regelsystemet. I december 2003 kommer till exempel Tyskland att införa tunnkapitaliseringsregeln. Detta medför att Bong Ljungdahl kan få det svårt eftersom den struktur de byggt upp där innebär att de tyska bolagen är tunnkapitaliserade.

För ungefär femton år sedan gick det mesta ut på att hitta ett sätt att flytta pengar ut ur Sverige eftersom bolagsskatten här var hög enligt Pihl på Bong Ljungdahl. Detta skapade problem när bolagsskatten sänktes och blev relativt låg eftersom de juridiska strukturerna var uppbyggda i syfte att få pengarna ut ur Sverige och inte tvärtom. I Nibe Industrier har man dock aldrig arbetat på detta sätt.

Från 1997-2000 hade Bong Ljungdahl en period med stark utveckling, dels genom att ett antal lyckade förvärv genomfördes och dels genom att man lade ner vissa fabriker. Sen ändrades markanden och lågkonjunkturen slog hårt. Detta har lett till överkapacitet och högre konkurrens på marknaden. När alla bolagen gjorde vinst fanns en struktur som passade för detta men när konjunkturen svängde passade inte längre strukturen som de byggt upp. Detta eftersom vinsterna försvann i vissa länder. Med facit i hand hade det varit bättre att låna upp pengarna i Sverige där de fortfarande tjänar pengar och gör vinst eftersom de då kan utnyttja ansamlade förluster. Gör man förlust ett år så har man möjlighet att kvitta det mot vinst ett senare år.

Strukturen i Nibe Industrier skiljer sig från Bong Ljungdahls. De bygger inte strukturen efter skatteförhållanden utan de anpassar strukturen enbart efter den operativa verksamheten. Till exempel ligger alla bolag vars verksamhet är inriktade på element inom samma affärsområde oavsett i vilket land de ligger.

6.2.5 Bonus

Genom att skapa inköpsbolag kan en koncern förhandla till sig stora och lönsamma kontrakt på de tunga råvarorna istället för att varje bolag ska göra

sina egna inköp på mindre kvantiteter och då få sämre priser. För detta kan inköpsbolaget ta ett par procent i bonus. En möjlighet för koncerner är att placera inköpsbolag i ett skatteparadis, som förhandlar om koncernens inköp därifrån, och på detta vis skapar sedan vinsten där genom bonussystemet.

6.2.5.1 Bonus i fallen

I både Bong Ljungdahl och Nibe Industrier samlar man de stora inköpen i ett bolag. I Nibe Industrier får sedan dotterbolagen betala samma pris som moderbolaget har förhandlat till sig, alltså förekommer det inte något bonussystem. Om något bonussystem förekommer i Bong Ljungdahl vet vi inte.

6.3 Analys av konflikter

Det kan förekomma olika motsättningar och konflikter mellan motiven och bolagets intressenter. Detta på grund av att olika parter har olika intressen av hur vinstmedel fördelas och utnyttjas.

6.3.1 Konflikter mellan bolagen i fallen

Enligt Lennart Pihl förekommer det inte några konflikter i Bong Ljungdahl eftersom dotterbolagen inte har så mycket att säga till om vad det gäller hur vinstmedlen ska fördelas. De är väl medvetna om att besluten fattas av moderbolaget därför är det heller inte något som diskuteras.

Vidare berättar Pihl att alla pengar som inte behövs för att klara fortsatt drift i dotterbolagen går till moderbolaget som i sin tur delar ut till de dotterbolag som behöver kapital. Detta gör att det enda sättet för dotterbolagen att få kapital är att vända sig till moderbolaget som hanterar de finansiella frågorna.

Styrelsen i varje lands bolag ansvarar för sina respektive bolag och har formellt ett ansvar för att bolaget är finansierat och kapitaliserat på ett lagligt sätt. För att kontrollera detta sitter koncernledningen i de olika dotterbolagens styrelser och har på så sätt kontroll över dessa bolag. I dotterbolagen rekryteras sedan personal som ska driva de operativa frågorna samt finna sig i de beslut som koncernledningen fattar angående fördelningen om vinstmedlen. Dessa personer är väl medvetna, redan vid anställningen, om att de pengar som inte behövs i rörelsen ska skickas till moderbolaget.

Enligt Gustafsson förekommer det inte heller i Nibe Industrier några konflikter om hur vinstmedlen ska fördelas. Aktieutdelningen till aktieägarna styr hur mycket dotterbolagen ska avstå av sin vinst till moderbolaget. Av den vinst som sedan blir över får dotterbolagen själva behålla allt men de får endast använda 50%. De resterande 50% ska ligga kvar i bolaget som omsättningstillgångar för att trygga framtida utdelning till moderbolaget samt för att de ska ha en god soliditet. De har också minimerat risken för konflikter genom att använda sig av marknadspriser och marknadsräntor. På detta sätt kan dotterbolagen aldrig säga att moderbolaget hindrat dem från att klara avkastningskravet.

Enligt Lars Bernhardsson, nuvarande ekonomichef på Bong Ljungdahl och tidigare ekonomichef på ett dotterbolag till ett finskt moderbolag, upplever man det som negativt att lämna ifrån sig vinstmedel om det påverkar det egna bolaget negativt. Han betonar också att det är viktigt att skilja på vad som är den operativa delen av verksamheten och vad som är vinstöverföringar och finansiella och skattemässiga transaktioner. Om moderbolaget vid något tillfälle blandar ihop dessa begrepp och det påverkar dotterbolaget negativt kan man justera för detta och därmed minska risken för konflikter.

Christer Fredriksson är verkställande direktör på ett av Nibe Industriers dotterbolag. Han upplever det på samma sätt som Gustafsson beskrev, att de

inte har några problem i koncernen på grund av vinstöverföringar. Det primära målet är att finansiera utdelningen till ägarna, vidareutveckla den egna verksamheten samt betala skatt. De har som princip att dela ut 30 % av vinsten och detta försöker de även förmedla till underliggande dotterbolag. Genom detta ska det framgå att syftet med verksamheten är att generera vinst. Samtidigt är det viktigt att varje bolag känner att de har pengar kvar efter utdelning.

Vi är mycket skeptiska till att det inte skulle förekomma några konflikter i koncernerna. Däremot tror vi att Nibe Industrier har minimerat risken för konflikter som beror på vinstöverföringar genom att inte lägga beslag på hela vinsten.

6.4 Analys av Bong Ljungdahl

I Bong Ljungdahl är vikten av att bygga en struktur mycket stor. Strukturen ligger sedan till grund för hur man bygger koncernen. Strukturen byggs med anledning av att man ska kunna bestämma var i koncernen som intäkter och kostnader ska hamna, detta i syfte att minimera skatten. Skattemotivet ligger nämligen hela tiden i bakgrunden, där målet är att betala så lite skatt som möjligt. Det primära motivet är ändå att skapa utdelningsbara medel i moderbolaget för att kunna göra en aktieutdelning till ägarna. Att flytta över vinstmedel från dotterbolagen till moderbolaget efter skatt är oftast inte några problem. Däremot före skatt är det betydligt svårare. Mellan det svenska dotterbolaget och moderbolaget använder man sig av koncernbidrag. Detta kan man också göra mellan bolag i andra länder, exempelvis Tyskland, där motsvarande regel finns. Däremot kan man inte göra detta över gränserna mellan olika länder. Detta får man istället lösa genom att göra utdelningar upp till moderbolaget från dotterbolagen. Anledningen till att man inte kan använda sig av de andra verktygen som vi beskrivit i teorikapitlet är att dessa regleras i lag samt att skattemyndigheten vet om dessa möjligheter.

Investeringar och finansiering ser inte Bong Ljungdahl som ett motiv till vinstöverföringar utan snarare som ett utnyttjande av vinstmedel. Varje dotterbolag måste ”ansöka” hos moderbolaget om kapital för investeringar. Detta är dock inte ett motiv för att komma undan skatten eftersom kapitalet är beskattat i moderbolaget såsom deras resultat. Här tror vi det kan uppkomma konflikter mellan dotterbolagen eftersom moderbolaget tar hand om alla ”överblivna” vinstmedel och sedan delar ut dem efter hand som de behövs i dotterbolagen. Detta medför att de bolag som inte är i behov av några pengar inte heller får tillbaka några utan bara får ge ifrån sig pengar. På detta sätt blir det inte några incitament för vissa bolag att arbeta vidare och vara lönsamma. Konflikten kan då uppstå genom att de vinster som ett bolag genererat kommer ett annat bolag tillgodo utan att de behövt tjäna ihop dem själva. Det lönar sig med andra ord inte att arbeta för att förbättra sin lönsamhet eftersom man på ett enkelt sätt ändå kan få de pengar man behöver.

6.5 Analys av Nibe Industrier

I Nibe Industrier arbetar man efter att varje dotterbolag ska klara sig själva. Detta sker genom att moderbolaget inte lägger beslag på hela vinsten utan dotterbolagen får behålla det de tjänar. Detta medför att incitamenten ökar för respektive dotterbolag och konfliktrisen minimeras. Utdelningskravet finns nedåt i hela koncernen för att moderbolaget ska kunna genomföra en aktieutdelning till ägarna. Moderbolaget har som policy att utdelningen ska vara på 25-30 % av vinsten efter skatt. Detta utdelningskrav har alla bolagen i koncernen för att moderbolaget ska klara av sitt åtagande.

I Nibe Industrier finns inget skattemotiv, det vill säga något arbete läggs inte ned på att försöka minimera skatten. Man ser inte någon poäng med att lägga ner arbete på detta utan de anser att det kostar mer än vad det smakar. Skatteskillnaderna är inte tillräckligt stora för att det skulle löna sig. Även detta medför att man minskar risken för konflikter eftersom man accepterar

skatten i det bolag där den uppkommer. Detta medför i sin tur att vinsten stannar i det dotterbolag där den uppkommer.

Genom att låta vinsten stanna där den uppkommer har man också till stor del löst finansieringsfrågan. Varje dotterbolag har på detta sätt egna medel som de kan använda för investeringar och blir på detta sätt mer självständiga.

6.6 Kapitelsammanfattning

Analysen har gjorts i två steg där vi först tagit upp motiv, verktyg och konflikter var för sig. Därefter har vi analyserat koncernerna var för sig.

Både Bong Ljungdahl och Nibe Industrier har utdelningen som motiv till vinstöverföringar. Detta för att skapa likvida medel i moderbolaget som i sin tur ska utgöra aktieutdelning till aktieägarna. Detta är det enda motivet som Nibe Industrier har till vinstöverföringar. Däremot har Bong Ljungdahl dessutom ett skattemotiv som hela tiden ligger i bakgrunden. Med hjälp av finansieringsmotivet försöker man dessutom jämna ut resultatet mellan bolagen.

I Nibe Industrier får varje dotterbolag behålla sin ihoptjänade vinst efter att man skickat sin del av utdelningen till moderbolaget. I Bong Ljungdahl måste däremot varje dotterbolag skicka hela sin vinst till moderbolaget. Detta medför en större handlingsfrihet för dotterbolagen till Nibe Industrier, framför allt när det ska genomföras investeringar. Då har varje dotterbolag större möjlighet att själva finansiera dessa medan dotterbolagen till Bong Ljungdahl måste "ansöka" om medel för finansiering hos moderbolaget.

Verktygen som används för vinstöverföringarna i båda koncernerna är aktieutdelning och koncernbidrag. Bong Ljungdahl arbetar också med att bygga strukturer som passar den operativa verksamheten och som samtidigt sammanfaller med den legala.

Det förkommer inte några konflikter i vare sig Bong Ljungdahl eller Nibe Industrier enligt dem själva. Om det verkligen är så här är svårt att säga men konfliktrisen bör vara mindre i Nibe Industrier eftersom dotterbolagen får behålla en stor del av de vinster som de skapar.

7 Slutsatser

I detta kapitel kommer vi att presentera de slutsatser vi dragit utifrån vår analys om de båda koncernernas strategier för vinstöverföringar. Vi lyfter också fram struktur som ett förslag till fortsatt forskning.

7.1 Slutsats

Vårt syfte med denna uppsats var att ta reda på om det finns någon strategi som styr de koncerninterna vinstöverföringarna. För att realisera syftet har vi genomfört två fallstudier där vi intervjuat två ledande personer på koncernledningsnivå, en i Bong Ljungdahl och en i Nibe Industrier. Under intervjuerna framkom det att utdelning är det främsta motivet till vinstöverföringar i båda koncernerna. Detta beror på att båda moderbolagen är holdingbolag och inte genererar någon egen vinst. I ett rörelsedrivande moderbolag hade kanske inte utdelningen varit något motiv. I Bong Ljungdahl är även skattemotivet, finansieringsmotivet och god ställning i moderbolaget motiv till vinstöverföringar.

Av detta kan vi säga att det, i våra fall, finns ett samband mellan koncerninterna vinstöverföringar och utdelningsmotivet och i Bong Ljungdahl finns det dessutom ett samband med skattemotivet, finansieringsmotivet samt att uppvisa god ställning i moderbolaget. Under våra intervjuer framkom ett nytt undermotiv till finansieringsmotivet, valutamotivet. För att uppnå så bra finansiering som möjligt måste man ta hänsyn till valutaexponering eftersom effekterna av kursförändringar kan bli betydande. Detta motiv är ganska realistiskt i våra fall, eftersom båda koncernerna har stor handel med utlandet, och borde därför vara något som vi tänkt på redan när vi skapade vår teori. Hur koncernerna hanterar exponeringen mot andra valutor är också en fråga om risktagandet och hur det ska hanteras.

Att Bong Ljungdahl använder sig av flera motiv kan beror på många olika faktorer. Den ekonomiska situationen skulle kunna vara en förklaring till att koncernerna agerar olika. Bong Ljungdahl går bra i vissa länder och sämre i andra. De försöker därför jämna ut resultatet för att minska koncernens totala skatt. Vinstmedlen kan därmed användas i koncernen istället för att försvinna ut ur den. I Nibe Industrier går bolagen bra och därmed finns inte samma möjligheter och behov till att jämna ut resultatet i koncernen.

De olika företagskulturerna skulle också kunna vara en förklaring till varför koncernerna har skilda strategier. Företagskulturerna påverkar hur ledningarna styr och ser på olika frågor. En skillnad i kulturerna är deras sätt att se på hur stor dotterbolagens handlingsfrihet bör vara. Nibe Industrier har gjort sina dotterbolag betydligt mer självständiga. Dessa dotterbolag kan, på egen hand, själva bedriva sin verksamhet som de önskar eftersom de har betydligt större resurser än vad dotterbolagen till Bong Ljungdahl har. Det är dock inte bara fördelar med att låta pengarna stanna i respektive dotterbolag. När moderbolaget inte gör anspråk på medlen missar de kanske investeringar som skulle kunna vara bra för koncernen som helhet. Nackdelen i Bong Ljungdahl, med att moderbolaget gör anspråk på hela vinsten, är att dotterbolagen inte kan använda de pengar de själv tjänar till att utveckla sin egen verksamhet.

De båda koncernerna befinner sig också i olika stadier i livsrytmen. Bong Ljungdahl skulle man kunna säga befinner sig i nedgångsstadiet vilket kan bero på att deras strategi för vinstöverföringar inte är lika med Nibes. De kan dock snabbt flytta sig från nedgångsfasen genom strategiska förändringar vilket kanske skulle medföra att deras strategi för vinstöverföringar ändras. Nibe Industrier skulle kunna beskrivas som en koncern i mognadsstadiet. De genererar stora kassaflöden vilka bör investeras försiktigt i den befintliga produktionsapparaten för att undvika överinvesteringar. Genom att dela ut pengarna till ägarna skulle de kunna satsa dem i nya tillväxtbolag. Att Bong Ljungdahl gör anspråk på en större del av dotterbolagens vinst kan kanske bero på att de försöker minska

dotterbolagens möjligheter att utveckla sin egen verksamhet. De undviker därmed överinvesteringar i verksamheten.

Alla motiven i vår teori var inte aktuella och därmed kan vi förkasta dem i våra fall, men det betyder inte att man generellt kan förkasta dem. Detta innebär inte att de inte skulle kunna vara relevanta, i andra koncerner kanske de förekommer.

Investeringsmotivet är inte aktuellt i något av våra fall. Detta kan bero på att bolagen befinner sig i senare delen av livscykeln. Större nyinvesteringar görs inte i bolag i slutet på livscykeln. Detta motiv skulle kanske kunna passa koncerner med bolag som befinner sig i tillväxtstadiet där stora investeringar behövs.

Behovsmotivet var inte heller aktuellt men skulle kunna bli det i Bong Ljungdahls fall. Det tyska dotterbolaget har gjort stora underskott samtidigt som Tyskland ska införa en tunnkapitaliseringsregel. Bong Ljungdahl kan därmed bli tvingade att tillskjuta mer kapital för att klara lagstiftningen. I koncerner med utvecklingsbolag eller forskningsbolag skulle detta motiv kanske ha en större betydelse. För att klara bolagen undan likvidation kan kapitaltillskott behövas för att hålla bolagen ”flytande” innan de börjar göra vinst.

Koncernbidrag och utdelning är två verktyg som båda koncernerna använder sig av. Det har dock framkommit under intervjuerna att det är stor skillnad i hur mycket av vinsten som ska gå till moderbolaget och hur vinsten ska disponeras. Eftersom Bong Ljungdahls dotterbolag måste skicka mer till moderbolaget bedömer vi att de är mindre självständiga än Nibe Industriens dotterbolag. Vi ser här en tydlig skillnad mellan sättet att styra dotterbolagen. I Bong Ljungdahl har man en mer toppstyrd organisation där de flesta besluten tas av moderbolaget vilket leder till begränsad handlingsfrihet för dotterbolagen. I Nibe Industrier låter man däremot dotterbolagen bedriva sin verksamhet på egen hand.

Internpriser, internräntor och leasing används egentligen inte som verktyg för vinstöverföringar utan är anpassade efter marknadspriset och armlängdsprincipen. Detta eftersom de regleras i lag och därmed är svåra att använda fullt ut som ett verktyg för dolda vinstöverföringar. Pant och borgen samt royalty är heller inte något som man utnyttjar för vinstöverföringar.

De konflikter som vi tagit upp i teorin förekommer inte i någon av koncernerna enligt respondenterna. Det är möjligt att just de konflikter som vi trodde förekom inte gör det, men däremot bör det finnas andra konflikter och motsättningar. I Bong Ljungdahl borde där finnas en uppenbar konfliktrisk, dels då de flesta dotterbolag går dåligt och dels på grund av sättet att styra koncernen. Att det är på det här sättet kan bero på olika företagskulturer, ekonomiska situationen och koncernens långsiktiga strategier, kanske krävs toppstyrning för att strama åt verksamheten för att använda vinstmedlen på bästa sätt. Det kanske är en avvägning för moderbolaget att acceptera eventuella konflikter för att kunna bedriva en verksamhet.

Eftersom vi endast har observerat två fall kan vi inte dra några generella slutsatser om hur strategier för vinstöverföringar i koncerner ser ut, vi har bara fått en bild av hur det kan se ut. I Nibe Industrier är strategin att finansierar aktieutdelningen till aktieägarna. De har utarbetat en policy som styr hur mycket dotterbolagen ska dela ut till moderbolaget. Denna policy försöker även dotterbolagen att tillämpa på sina dotterbolag. Även i Bong Ljungdahl är strategin i första hand att finansiera aktieutdelningen till aktieägarna, men de har även en strategi för att minska skatten. Bong Ljungdahl använder sig av betydligt fler strategier och verktyg för vinstöverföringar och därmed kan vi i detta fall se ett större samband med vår teori.

7.2 Bidrag

Under uppsatsens analys stötte vi på tre nya aspekter som vi inte tänkt på när vi skapat vår teori, koncernens struktur, valutarisker och bonus.

Genom en väl utarbetad struktur kan det bli enklare att överföra vinster mellan olika bolag inom koncernen. Strukturen på koncernen kan därmed vara ett effektivt verktyg för att göra vinstöverföringar. Det är dock inte säkert att en struktur byggd för att underlätta vinstöverföringar är optimal för exempelvis produktionen.

Internationella koncerner är exponerade mot många olika valutor. Innan man beslutar att göra vinstöverföringar mellan olika länder kan det vara av betydelse att göra en noggrann analys på hur en kursförändring kan påverka koncernen och bolaget. Kursförändringar kan därmed både vara ett hinder och ett motiv för att göra koncerninterna vinstöverföringar.

Genom att samla en koncerns inköp i ett bolag, som sedan säljer vidare till de andra bolagen i koncernen, kan man genom att lägga på en bonus på priset skapa en vinst i inköpsbolaget. Placerar man dessutom detta bolag i ett skatteparadis kan vinsten bli ännu större. En annan variant är att placera bolaget i ett land där man har verksamhet som gör förlust för att på detta sätt utnyttja förlustavdragen där.

Dessa tre aspekter har utvidgat vår teori. Valutariskerna är ett område som är aktuellt för alla koncerner med verksamhet i olika länder. Särskild försiktighet måste vidtagas vid överföringar mellan olika länder med olika valutor. Detta visar vårt exempel i kapitel sex där valutan svänger med 5 % och får stora ekonomiska konsekvenser. Även bonus och strukturer är något som vi ser som ett bidrag till vår teori. Genom att använda dessa verktyg kan man planera var vinsterna ska uppkomma.

7.3 Förslag till vidare forskning

Under uppsatsens analys stötte vi på en intressant aspekt, koncernens struktur. Denna aspekt kan ha en stor påverkan på vinstöverföringar. Genom en väl utarbetad struktur kan det bli enklare att överföra vinster mellan olika bolag inom koncernen. Strukturen på koncernen kan därmed vara ett effektivt verktyg för att göra vinstöverföringar.

Utifrån detta har vi funnit koncerners strukturer som ett intressant område. Ett förslag till fortsatt forskning skulle därför kunna vara om och i så fall hur koncerner planerar sin struktur och i vilket syfte. Frågan är om det verkligen är optimalt att ha en struktur som underlättar vinstöverföringar och vilka typer av koncerner är det i såfall som har en sådan struktur?

7.4 Kapitelsammanfattning

I slutsatserna har vi kommit fram till att de flesta av de motiv som vi tagit fram i teorin förekommer. Det är endast investerings- och behovsmotiven som inte förekommer. Utdelningsmotivet är det främsta för båda koncernerna och detta beror på att båda moderbolagen är holdingbolag och inte genererar något kassaflöde. I Bong Ljungdahl förekommer även skattemotivet, finansieringsmotivet samt god ställning i moderbolaget. Alltså har vi funnit samband mellan utdelningsmotivet och koncerninterna vinstöverföringar i båda fallen och även mellan skattemotivet, finansieringsmotivet och godställning i moderbolaget och koncerninterna vinstöverföringarna i Bong Ljungdahls fall. Av verktygen används främst koncernbidrag och aktieutdelning för att föra upp vinstmedel till moderbolaget. Bong Ljungdahl försöker dock att använda även internpriser, internräntor och leasing.

Vi tror att det finns en uppenbar konfliktrisk i Bong Ljungdahl medan man har reducerat risken i Nibe Industrier. Att det finns en större risk i Bong

Ljungdahl tror vi beror på att de flesta bolag går dåligt och sättet att styra koncernen.

Vår analys har bidragit till en utvidgning av vår teori genom att vi funnit nya motiv och verktyg. Genom dessa nya faktorer har vi fått fram ett nytt uppslag till vidare forskning, nämligen strukturer i koncerner.

Referenslista

Publicerade källor

Aldén, S (1998) *Om regelkonkurrens inom skatterätten*. Nerenius & Santéus förlag, Göteborg

Arvidsson, R (1990) *Dolda vinstöverföringar. En skatterättslig studie av internprissättningen i multinationella koncerner*. Juristförlaget, Stockholm

Bell, J. (2000) *Introduktion till forskningsmetodik*. Studentlitteratur, Lund

Brealy, R, Myers, S & Marcus, A (1999) *Fundamentals of corporate Finance*.(2:a uppl) The Mc Graw-Hill Companies Inc., USA

Chambers, D & Lacy, N. (1993) *Modern corporate finance*. HarperCollins College Publishers, New York.

Chowdhry, B. & Coval, J.D. (1998) Internal financing of multinational subsidiaries: Debt vs. equity. *Journal of Corporate Finance*, 4/1998, 87-106

Dahmström, K (1996) *Från datainsamling till rapport- att göra en statistisk undersökning*. (2:a uppl) Studentlitteratur, Lund

Ejvegård, R. (2003) *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur, Lund

Eriksson, L (2002) *Koncernredovisning*. (3:e uppl) Studentlitteratur, Lund

Eriksson, L.T & Wiedersheim-Paul, F (1999) *Att utreda, forska och rapportera*. (6:e uppl). Liber Ekonomi, Malmö

Folkesson, E (2002) *Företaget i ekonomisk kris*. (4:e uppl).

Thomason Fakta AB. Stockholm

Grundy, T. & Ward, K. (1996) *Strategic Business Finance*. Kogan Page Limited, London.

Heinestam, B. (2000) *Koncerner*. Björn Lundén Information AB, Näsviken (Media Print i Uddevalla har tryckt boken)

Hårde, M. (2003) Börsens gröna guld. *Aktiespararen*, 11/2003, 8-12

Igelström, B & Jontoft, A-M (2002) *Företagsanalys*. (Högskolan Kristianstad, Institutionen för ekonomi, Kristianstad)

Kedner, G. (1990) *former för koncerninterna vinstöverföringar*. Studentlitteratur, Lund.

Kedner, G. & Svenberg, S-Å. (2000) *Koncernredovisning*. Studentlitteratur, Lund.

Lekvall, P & Wahlbin, C. (1993) *Information för marknadsföringsbeslut*. (3:e uppl). IHM Förlag AB, Göteborg

Lodin, S-O, Lindencrona, G, Melz, P & Silfverberg, C (2003) *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt, del 2*. (8:e uppl) Studentlitteratur, Lund

Lundahl, U & Skärvad, P-H (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*. (3:e uppl). Studentlitteratur, Lund

Olve, N-G & Ekström, G (1990) *Decentralisering i verkstadsindustrin*. Mekanförbundet, Uppsala

Ross, S., Westerfield, R. & Jordan, B. (2003) *Fundamentals of Corporate Finance*. (6:e uppl) McGraw-Hill Higher Education, New York

Saunders, M, Lewis, P & Thornhill, A (2003) *Research Methods for Business Students* (3:e uppl) Pitman Publishing, London

Scott, W. (2003) *Financial Accounting Theory*. Pearson Education Canada Inc. Toronto, Ontario

Sjöholm, G (1994) *Redovisningsmått vid bolagisering – utformning och effekter*. Handelshögskolan, Stockholm

Smith, D (2000) *Redovisningens språk*. (2:a uppl). Studentlitteratur, Lund

Södergren, B (1992) *Decentralisering- förändring i företag och arbetsliv*. Handelshögskolan, Stockholm

Göteborgsposten, 2002-06-28, Skattegranskning av Contientals Gislavedsfabrik, Tillgänglig från URL: <http://www.ad.se> Accessdatum 2004-01-02

Årsredovisningar för Bong Ljungdahl, (1998-2002)

Årsredovisningar för Nibe Industrier, (1998-2002)

Muntliga källor

Gustafsson, Leif. Ekonomichef Nibe Industrier AB

Phil, Lennart. Verkställande direktör Bong Ljungdahl AB

Opublicerade källor

Bernhardsson, Lars. Ekonomichef Bong Ljungdahl AB

Fredriksson, Christer. Verkställande direktör Backer BVH AB

Elektroniska källor

<http://www.nibe.se>

<http://www.bongljungdahl.se>

<http://www.kpmg.se>

<http://www.ad.se>

Lagar

Aktiebolagslagen (1975:1385)

Inkomstskattelagen (1999:1229)

Årsredovisningslagen (1995:1554)

Bilaga 1

Intervjuguide

Företag:

Person:

Introduktion i ämnet

Det finns motiv för hur vinstöverföringar görs mellan olika bolag i koncerner men finns det några utarbetade strategier som väger motiven mot varandra? I koncern finns dessutom många olika intressen och viljor för hur koncernens vinstmedel ska fördelas. Detta kan göra det svårt för koncernledningen att tillgodose allas intressen. Hur gör koncernledningen för att lösa detta? Finns det några strategier för vinstöverföringar i koncerner.

Diskussionsfrågor

Vi är intresserade av era motiv till varför ni gör koncerninterna vinstöverföringar och resonemanget bakom.

Vad påverkar fördelningen av vinstmedlen?

Vilket/vilka av de motiv som påverkar är mest väsentligt?

Finns motsättningar mellan motiven och hur hanteras dessa?

Finns någon grundläggande strategi för vinstöverföringarna?

På vilket/vilka sätt görs vinstöverföringarna?

Hur finansieras aktieutdelningen från moderbolaget till ägarna?

Hur sker den långsiktiga finansieringen i koncernen?

-sköter moderbolaget den övergripande finansieringen eller dotterbolagen var för sig?

-hur hanteras säkerhet och borgen inom koncernen?

Hur resonerar ni kring internpriser?

Hur ser ni på lån mellan bolag i koncernen?

Bilaga 2

Ämne: Koncerninterna vinstöverföringar

Eftersom du inte har tid med en intervju hoppas vi att du skulle kunna hjälpa oss med att besvara denna fråga.

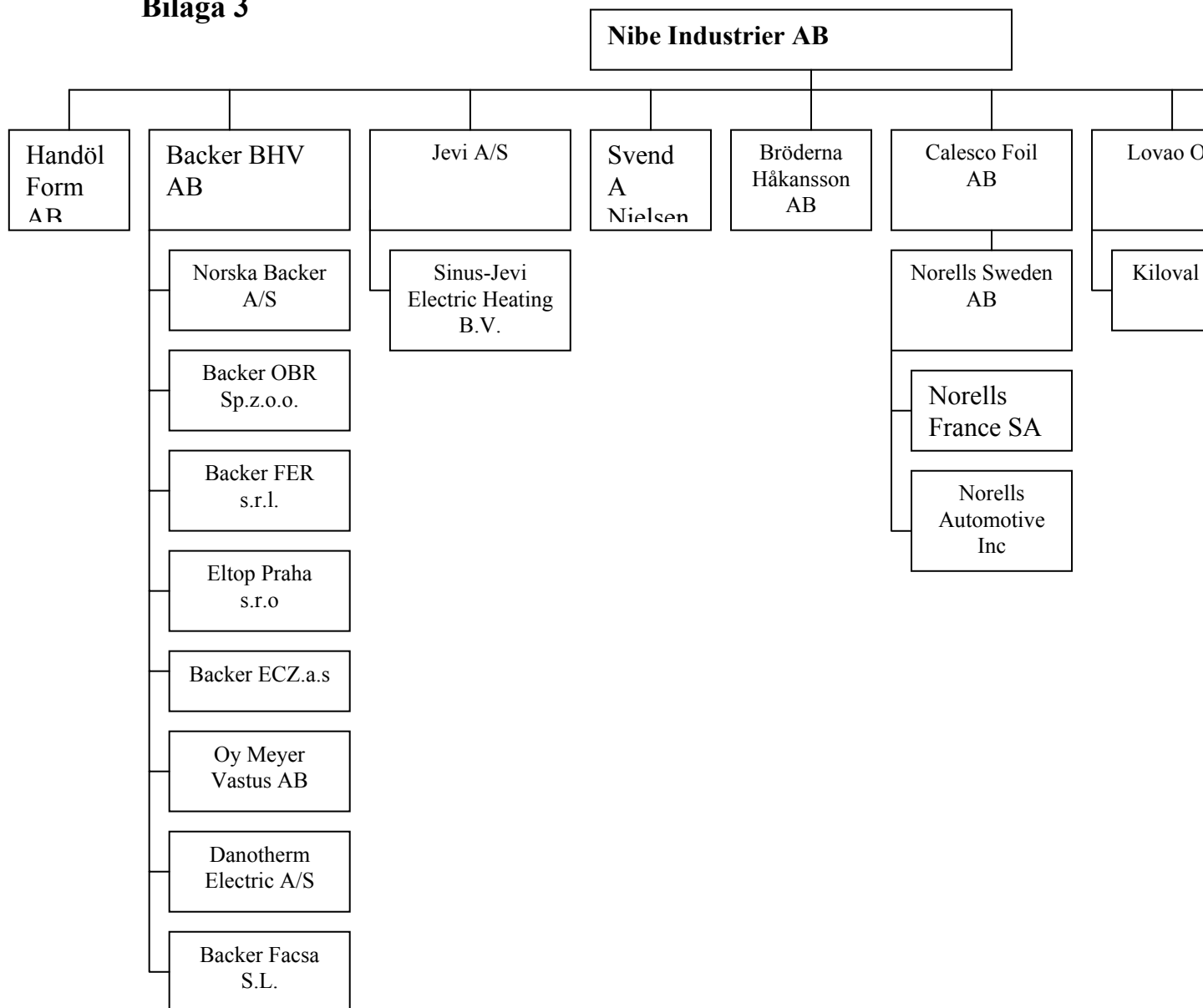
Skulle du kunna beskriv din syn på att behöva lämna ifrån sig vinstmedel för användning i andra bolag i koncernen, vinstmedel som skulle kunna användas på ett bra sätt i den egna verksamheten. Anser du till exempel att incitamenten försämras i det bolag som behöver lämna ifrån sig vinstmedel? Hur tillgodoses dotterbolagets egna önskemål om hur vinsten ska användas?

Vi hoppas att du kan svara så utförligt som möjligt. Vid frågor så kan du kontakta Martin Persson via mail nmartinep@hotmail.com eller telefon 0734-06 99 88

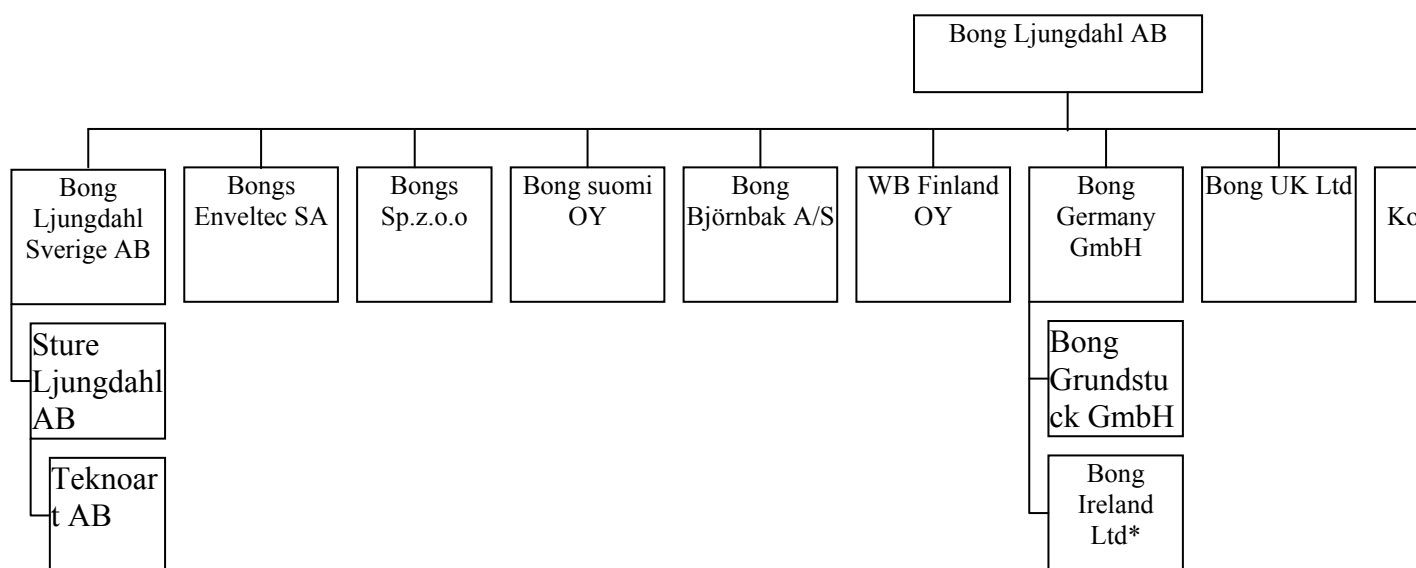
Tack på förhand

Martin, Anna, Maria,

Bilaga 3

Bilaga 4

* Bong Ireland har 2003-12-30 blivit ett dotterbolag direkt under moderbolaget.